

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Německý jazyk v předškolním vzdělávání

Vypracovala: Jitka Pešková

Vedoucí práce: Mgr. Jana Kusová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 27. 03. 2015

.....

Jitka Pešková

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Janě Kusové, Ph.D. za odborné vedení, podněty a rady při vedení mé bakalářské práce, za její ochotu a vstřícné jednání.

Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumného šetření a ochotným paním učitelkám se kterými jsem spolupracovala.

Také bych chtěla poděkovat své rodině, která mi při studiu a vypracování této práce byla oporou.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Německý jazyk v předškolním vzdělávání“ se zabývá tematikou raného seznamování dětí s německým jazykem v mateřské škole. Teoretická část vymezuje základní pojmy vztahující se k jazykovému vzdělávání, vývoji dětské řeči, k názorům na rané osvojování cizích jazyků, k opodstatněnosti výuky německého jazyka v České republice, kurikulárním dokumentům, metodám a výukovým materiálům vhodným pro předškolní věk. Praktická část práce obsahuje výsledky kvantitativního výzkumu, který zjišťoval zájem a informovanost rodičů v oblasti výuky německého jazyka v předškolním věku a jejich vlastní zkušenost s německým jazykem.

KLÍČOVÁ SLOVA

německý jazyk, rané osvojování cizího jazyka, mateřská škola, výukový materiál, projekty

ABSTRACT

The bachelor's thesis „German Language in the Preschool Education“ deals with early education of German language in the kindergarten. The theoretical part of the thesis defines basic concepts related to the language education, children's speech development, opinions about early education in foreign languages, legitimacy about German language education in the Czech Republic, curricular documents, methods and teaching materials suitable for the preschool age. The practical part of the thesis presents results of the quantitative research which investigated the interest and the awareness of the parents in the field of teaching the German language in the preschool age and also their own experience with German language.

KEY WORDS

German language, early education of foreign languages, kindergarten, teaching material, projects

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1	Pojmy vztahující se k jazykovému vzdělávání.....	12
2.1.1	Jazyková propedeutika	12
2.1.2	Lingvistika.....	12
2.1.3	Psycholingvistika	13
2.1.4	Řečová komunikace	13
2.1.5	Bilingvismus, dětský bilingvismus	13
2.1.6	Vývojová psycholingvistika	14
2.2	Vývoj dětské řeči (prenatální období - předškolní věk).....	15
2.2.1	Lidský mozek a řeč	16
2.3	Rané osvojování (výuka) cizích jazyků	18
2.3.1	Historie raného osvojování cizích jazyků	18
2.3.2	Názory na osvojování jazyků.....	19
2.3.3	Souhlasné názory na ranou výuku cizího jazyka	19
2.3.4	Nesouhlasné názory na ranou výuku cizího jazyka.....	20
2.4	Německý jazyk	22
2.4.1	Výběr cizího jazyka a motivace k volbě německého jazyka.....	22
2.4.2	Význam německého jazyka v historickém pojetí.....	23
2.4.3	Současné pojetí německého jazyka	25
2.4.4	Významnost znalosti německého jazyka v České republice a regionu Č. Budějovice	25
2.4.5	Germanismy v českém jazyce	26
2.5	Seznamování s německým jazykem v mateřské škole.....	28
2.5.1	Velikost skupiny a věk dětí.....	28
2.5.2	Frekvence výuky a délka výuky	28
2.5.3	Metody výuky	28
2.5.4	Výukový materiál	29
2.5.5	Výukový materiál - nabízené tituly na českém trhu	29

2.6	Kurikulární dokumenty a cizí jazyk v mateřské škole	35
2.6.1	Zařazení cizojazyčné výuky do Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.....	35
2.6.2	Národní plán výuky cizích jazyků	36
2.6.3	Změny v RVP ZV týkající se volby výuky cizích jazyků.....	37
2.6.4	Návaznost cizojazyčné výuky z preprimárního do primárního stupně vzdělávání.....	37
2.6.5	Současný stav jazykové propedeutiky v mateřských školách.....	37
2.6.6	Doporučení (požadavky) na znalost cizího jazyka učitele mateřské školy	38
2.6.7	Výuka cizích jazyků v mateřských školách z pohledu kontrolního úřadu.	38
2.7	Projekty pro mezinárodní spolupráci v předškolních zařízeních	39
2.7.1	Tandem	39
2.7.2	ZVaS - Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků	40
2.7.3	Projekt - kampaň Šprechtíme	41
2.8	Interkulturní a multikulturní výchova	42
3	PRAKTICKÁ ČÁST	44
3.1	Dotazníkové šetření	44
3.2	Metodika výzkumu.....	44
3.3	Dotazník	44
3.4	Předpoklady výzkumného šetření	45
3.5	Oslovené mateřské školy	45
4	VÝSLEDKY	47
4.1	Výsledky dotazníkového šetření	47
4.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření	47
4.3	Diskuse a shrnutí výsledků.....	56
4.4	Porovnání výsledných dat s teorií a doporučení do praxe	58
5	ZÁVĚR	62
6	RESÜMEE	63
7	LITERATURA.....	65
8	INTERNETOVÉ ZDROJE	67
9	SEZNAM A ZDROJE OBRAZOVÝCH PŘÍLOH - VÝUKOVÉ MATERIÁLY	68
10	PŘÍLOHY.....	69

1 ÚVOD

Výběr tématu této bakalářské práce jsem zvolila z důvodu hledání odpovědí na otázky, nad kterými jsem se zamýšlela. Jedním z důvodů byla moje osobní zkušenost s německým jazykem z mého dětství, která mě provází celým životem. Také skutečnost, že děti v mateřské škole učím německý jazyk. Kladla jsem si otázky, proč by se nemohly děti v mateřské škole seznamovat přirozenou cestou právě s tímto jazykem, ke kterému má náš národ mnohá pouta. Dalším důvodem byla otázka, od jakého věku jsou děti schopné učit se cizí jazyk tak, aby mu porozuměly a dokázaly jím samy hovořit. Jakým způsobem je cizí jazyk učit, jakými metodami, v jakém počtu dětí, jsou-li v České republice dostupné výukové materiály vhodné pro děti předškolního věku.

Také mě zajímalo, zda existují projekty, ve kterých by měly nejen děti, ale i jejich učitelé a rodiče, příležitost své jazykové znalosti využít. Mám na mysli přeshraniční spolupráce, které děti i dospělí motivují učit se cizí jazyk, aby jím mohly hovořit. Zároveň se takto přirozeně učí chápat a porozumět jinému národu. Mohou najít nová přátelství, či inspirace pro svůj budoucí život.

Další otázkou bylo, zda je seznamování dětí s cizím jazykem v mateřské škole z hlediska legislativy možné a zda jsou učitelky mateřských škol schopné učit cizí jazyk, jaké předpoklady jsou pro takovou výuku nezbytné. Přemýšlela jsem také o návaznosti této výuky z mateřské školy do základní školy.

Odpovědi na otázky, které jsem si kladla, mně zajímaly nejen z pohledu pedagoga, ale především z pohledu rodiče, který rozhoduje o cizojazyčném vzdělávání svých dětí. V praktické části práce jsem se proto zaměřila na dotazníkové šetření, jehož respondenty byly rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu, která nabízí právě výuku německého jazyka. Pokud rodiče zvolili pro své dítě výuku německého jazyka, zajímalo mě, zda si německý jazyk skutečně zvolili záměrně, kdo děti v mateřské škole tento jazyk učí a jak často by, podle jejich názoru, měla taková výuka probíhat. Dále jsem se zajímala, zda rodiče mají povědomí o tom, kdy je vhodný věk dítěte k seznamování se s cizím jazykem, zda sami německým jazykem hovoří a pokud ano, v kolika letech se jej

začali sami učit. Zajímalo mě, zda rodiče mají přehled o výukových materiálech německého jazyka nebo knihách určených pro předškolní věk.

Na všechny otázky, které jsem si kladla, jsem našla odpovědi, které jsem zpracovala v této bakalářské práci.

2 TEORETICKÁ ČÁST

„Jazykům se učíme ne jako části vzdělání nebo moudrosti, nýbrž jako nástroji, jímž možno vzdělání čerpat a sdělovat jiným. Proto se máme se učit ne všem jazykům, což je nemožné, ani ne mnohým, což je neužitečné, nýbrž pouze potřebným. Potřebné jsou pro domácí život jazyk mateřský, pro styky se sousedy sousední jazyky [...]“ (J. A. Komenský)¹

V současné době se mnoho rodičů, má-li tu možnost, rozhoduje pro výběr nejvhodnější mateřské školy pro své dítě podle mnoha kritérií. Informace o škole získávají od svých známých, sledováním nejrůznějších internetových hodnocení, nebo jsou ovlivněni médii. Fenomémem doby je, aby předškolák navštěvoval mnoho zájmových kroužků, které by mu přinesly nové zkušenosti a poznatky. Mnoho mateřských škol se tak nachází v konkurenčním prostředí.

„V nabídce mateřských škol se objevují „nadstandardní aktivity“, které mnohdy hrají klíčovou roli při výběru mateřské školy rodiči. Někteří rodiče mají pocit, že vzdělávání jejich dětí nebude dostatečně kvalitní, pokud kromě běžného programu mateřské školy nenabídne ještě výuku cizího jazyka [...]“ (Svobodová, 2010, s. 95)

Požadavek na výuku cizího jazyka v mateřských školách se objevil po roce 1989. Výběr výuky cizího jazyka pro své dítě rodiče podřizují buď svým osobním zkušenostem s využitím cizího jazyka, nebo jsou vystaveni tlaku společnosti. Někteří rodiče se rozhodují pro mateřskou školu, která provozuje svůj výchovně vzdělávací program po dobu celého dne v cizím jazyce. V tomto případě, by si rodiče měli odpovědět na tyto otázky: Pochází naše dítě z bilingvního prostředí a je cizí jazyk, který mateřská škola nabízí mateřským jazykem jednoho z rodičů? Bude mít výuka tohoto jazyka návaznost na základní školu, ve které se budou vyučovat všechny předměty v tomto jazyce? (Kořátková, 2008, s. 66)

Další velmi diskutovanou otázkou, jaký cizí jazyk do vzdělávání zařadit, se lidé zabývali již dříve. Jako v minulosti, tak i dnes přitom vyvstávají shodné problémy: Které cizí jazyky je potřebné vyučovat a co má být kritériem pro stanovení této potřeby? Není bez zajímavosti připomenout, že již v 17. století se český pedagog Jan Amos Komenský touto problematikou zabýval (Průcha, 2010, s. 109).

¹ Citováno z: PATOČKA, Jan et al. (ed.). *Vybrané spisy Jana Amose Komenského. Svazek I.* Praha: SPN, 1958, s. 193. ISBN neuvedeno.

V České republice se v preprimárním školství děti seznamují především se dvěma cizími jazyky - angličtinou a němčinou. Anglický jazyk z důvodu celosvětového porozumění, německý jazyk z praktických důvodů. Ve své práci se zaměřím na německý jazyk, kterým v minulosti mnohokrát hovořili a psali naši předkové. Německy mluvící země jsou našimi sousedy, naše kultura a historie je s nimi neodlučitelně spjata. Z různých dějinných období bylo do českého slovníku přejato mnoho slov z němčiny, jejichž původ si běžně neuvědomujeme a tato slova používáme dodnes. Také mnoho zvyků a kulturních tradic je shodných nebo podobných těm českým.

Dalším argumentem pro ranou výuku německého jazyka je možnost využití získaných jazykových znalostí, která je v regionu jižních Čech obrovská. Vznikají zde častá partnerství s přeshraničními městy, školami a různé spolupráce na projektech.

Mateřské školy, které nabízejí výuku německého jazyka pro předškolní děti, tak činí nejčastěji z těchto důvodů: mateřská škola je v pohraničí, spolupracuje s německy hovořící firmou, některá z učitelek mateřské školy tento jazyk ovládá, nebo je to reakce na přání rodičů, apod.

Diskutovanou otázkou je, že lektor by rozhodně měl mít kvalifikaci pro výuku předškolních dětí (Těthalová, 2014, s. 22). Pokud mateřská škola využije pro cizojazyčnou výuku externí lektory, zcela výjimečně disponují odbornou kvalifikací pro výuku dětí v předškolním věku. Naopak učitelka mateřské školy, která má kvalifikaci pro vzdělávání předškolních dětí a vede cizojazyčnou výuku, prošla studiem německého jazyka, má odborné jazykové zkoušky a správnou výslovnost? Je nutné si uvědomit, že:

„V podmínkách předškolního vzdělávání disponuje učitel [...] pouze audio-orálním kanálem opřeným o silný názorný podnět. Činnosti, jimiž učitel cíle raného osvojování naplňuje, jsou rozmanité a pestré, vycházet by však zásadně měly z kognitivních předpokladů dětí.“ (Podrápská, 2011, s. 165)

2.1 Pojmy vztahující se k jazykovému vzdělávání

2.1.1 Jazyková propedeutika

Seznamování se s cizím jazykem (výukou) v raném dětství (předškolním a mladším školním věku) se označuje pojmem *jazyková propedeutika*. Tento výraz označuje:

„[...] společné objevování jazykové a kulturní odlišnosti, která však není překážkou porozumění. Učení cizímu jazyku je pojímáno jako dobrodružné objevování neznáma.“ (Jazyková propedeutika, 2006)

Jejím úkolem je připravit dítě na jeho budoucí život ve vícejazyčné Evropě a evropanství. Jazykovou propedeutiku je možné zařadit také do ŠVP PV, nebo ŠVP ZV (od 1. třídy). Tím, že se děti s cizími jazyky seznamují, se v komunikaci s rodilým mluvčím neostýchají promluvit. Cizojazyčné povědomí probouzí chuť učit se jazyky a zároveň usnadňuje volbu, jaký jazyk se dítě chce naučit. Problematika neopomíjí ani kladný vztah a kulturní povědomí dítěte k jeho rodné řeči (Jazyková propedeutika, 2006).

Jazyková propedeutika má smělé cíle, mezi které patří vybudování pomyslných základů pro budoucí cizojazyčné vzdělávání, eliminaci ostychu při komunikaci v cizím jazyce a také postupné tvoření metalingvistické strategie. V současné době se doporučuje, aby probíhala na prvním stupni napříč všemi předměty, aby si děti všímaly podobnosti slov a příbuznosti jazyků (Najvar, 2010, s. 63).

2.1.2 Lingvistika

Lingvistika (jazykověda) je věda, která se zabývá studiem jazyka. Na světě existuje mnoho jazyků a vzhledem k tomu, že jazyk je velmi složitý systém, rozdělujeme lingvistiku na další možné obory. Ty se dělí podle toho, jaký jazyk nebo jeho část je předmětem bádání (např. bohemistika, germanistika; podle jazykových subsystémů např. fonetika a fonologie, gramatika, lexikologie, sémantika, stylistika atd.).

Obecná lingvistika získané poznatky shromažďuje a zobecňuje u jednotlivých jazyků nebo skupin jazyků, formuluje obecné zákonitosti jazyka a jeho vývoje, vyhledává společné jevy všech jazyků, sleduje metody studia jazyka a zabývá se také historickým vývojem oboru (Černý, 1996, s. 16).

Podle Čermáka (2001, s. 95) se lingvistika řadí mezi kognitivní vědy, tzn. do systému, který je tvořený z více částí, např. z psychické, lingvistické, logické atd.

2.1.3 Psycholingvistika

Tento vědní obor vznikl v 50. letech 20. století v USA. Zpočátku se psycholingvistika soustředila na popisování přirozených jazykových prostředků, avšak další neméně důležité součásti jazykového systému, jako je užívání jazyka, vznik a působení jazykového projevu, nezahrnovala. Nyní se psycholingvistika pohybuje na pomezí psychologie, lingvistiky a teorie informace. Psycholingvistika se zabývá produkcí a percepcí řeči, mentálními strukturami a osvojováním jazyka dítětem. Dále zahrnuje řečovou komunikaci. Psycholingvistika úzce spolupracuje s dalšími vědními obory (Nebeská, 1992, s. 8 - 9, 32).

2.1.4 Řečová komunikace

Pod pojem řečová komunikace lze zařadit celou řadu procesů, které jsou pro porozumění dané řeči nezbytné. Řečová komunikace v sobě zahrnuje procesy, které je možné vědecky zkoumat, ale také jevy, jejichž zkoumání není možné. Mezi procesy, které lze zkoumat, patří produkce a recepce řeči v mluvené nebo psané podobě, interpretace řeči a také mentální předpoklady jedince. Vše je dále závislé na nových poznatcích jedince, kterými se zpřesňují poznatky původní. Nové poznatky jsou získávány pozorováním, experimentálními metodami, jiné jsou výsledkem zobecňování již známých poznatků nebo výsledkem jejich zařazení do nových souvislostí. Nelze opominout ani aspekty společenské, které odpovídají době a společenským zvyklostem dané společnosti. Řečová komunikace zahrnuje také prostředky neverbální komunikace (mimika, gesta, proxemika aj.), v psané podobě to jsou grafické prostředky (uspořádání textu, typy písma aj.) (Nebeská, 1992, s. 38 - 40).

2.1.5 Bilingvismus, dětský bilingvismus

Termín *bilingvismus* (dvojjazyčnost) označuje jev, kdy je člověk schopen komunikovat ve dvou různých jazycích. Tématem se zabývají vědní disciplíny: psycholingvistika, sociolingvistika, etnologie (Průcha, 2011, s. 161).

Z hlediska dítěte se může jednat o přirozenou záležitost, kdy se dítě narodí do prostředí, v němž mají jeho rodiče odlišný rodný jazyk a rozhodnou se dítě vychovávat v obou jazycích. Dítě je tedy již od počátku života vystaveno dvěma jazykům zároveň. Takové dítě jako svůj první jazyk nechápe pouze jeden, ale dva jazyky najednou. Toto dítě se označuje termínem *bilingvní jedinec* (Najvar, 2010, s. 12).

Průcha (2011, s. 161) uvádí další možnosti dětského bilingvismu, které se týkají dětí imigrantů, kdy rodiče těchto dětí hovoří jiným jazykem než jazykem hostitelské země a dále se zmiňuje o dětech pocházejících z rodin etnických menšin, u kterých je jejich jazyk jiný než jazyk ostatních obyvatel.

Velmi zajímavý výzkum provedený v USA na pacientech trpících Alzheimerovou chorobou přinesl překvapivé výsledky v oblasti bilingvních osob. Lidé, hovořící druhým jazykem mají po delší dobu zachovány své kognitivní schopnosti. Choroba se u nich projevuje o čtyři až pět let později než u jedinců mluvících pouze jedním jazykem (Informatorium, 2012, s. 14).

2.1.6 Vývojová psycholingvistika

Vědní obor zabývající se studiem osvojování jazyka dítětem. Stojí na pomezí obecné psycholingvistiky a vývojové psychologie.

Teorie o osvojování jazyka dítětem vychází z předpokladu, že každý člověk se rodí s vrozenou jazykovou kreativitou (dítě dokáže porozumět větám, které do té doby neslyšelo a také je umí samo vytvořit), s dispozicí naučit se jakýkoliv jazyk. Neopomíjí se jak vrozené dispozice dítěte, tak vliv okolního prostředí na něj. Tuto schopnost mají i děti, které jsou zrakově či sluchově postižené (učí se s pomocí speciálních pomůcek a speciálním výchovným vlivem) (Průcha, 2011, s. 9).

Dále tato teorie hovoří o tzv. *i-markeru*, jehož hlavním stimulem pro rozvoj řeči je kontakt dítěte s dospělou osobou.

2.2 Vývoj dětské řeči (prenatální období - předškolní věk)

V současném pojetí psycholingvistiky se předpokládá, že kořeny vývoje dětské řeči začínají již v prenatálním období (Průcha, 2011, s. 35).

V době těhotenství probíhá určitá komunikace mezi matkou a dítětem (Vágnerová, 2012, s. 64 - 70). Ze zahraničních výzkumů vyplývá, že šestiměsíční plod reaguje na konkrétní zvuky, jako je hudba či matčin hlas. Lze tedy předpokládat, že tato prenatální sluchová zkušenost může podstatným způsobem dítěti zjednodušit vnímání řeči po narození. Na základě pokusů bylo zjištěno, že třídní dítě dokáže rozpoznat matčin hlas a reagovat na něj (Průcha, 2011, s. 36).

Po narození dítě prochází tzv. *počátečním jazykovým inputem*, což je období, kdy je dítě každodenně v interakci s verbálními i neverbálními řečovými stimuly. Z výzkumů bylo zjištěno, že dítě více zaujmou věty s „přehnanou“ intonací, díky nimž zvládne rozdělit větu na slova a pozná, kde začíná a končí. Toto zjištění by mohlo přispět k efektivnímu způsobu výuky jazyka (Průcha, 2011, s. 37 - 39).

U každého dítěte, jakékoliv národnosti, se řeč vyvíjí stejným způsobem - zprvu pláč, křik, na které navazuje broukání, později žvatlání. V období 1. roku dítě vyslovuje první slova, začínající hláskou *m* (m-komplex), tedy slova vztahující se k matce. Čermák (2001, s. 107 - 108) uvádí, že se jedná se o tzv. *bilabiálu*, tzn. hlásky retoretné, mezi které patří také *p*, *b*, *m*, v některých jazycích i *w*. Dítě snáze vnímá hlásku, protože je zde možná dobrá vizuální kontrola.

Dítě ve 2. a 3. roce již tvoří jednoduché věty, ukládá si větné konstrukce. Ve věku mezi 3. a 5. rokem nastupuje období řečového skoku, objevuje se větší slovní zásoba, dítě umí tvořit složitější věty. Od 4. - 5. roku umí dítě hovořit tak, že je schopno podle typu partnera v dialogu přizpůsobit mu svou formu hovoru i případných odpovědí. Také již chápe žertovná slovní spojení. Rozvoj řečových dovedností je současně závislý na podnětnosti prostředí, ze kterého dítě pochází, i na jeho kognitivních schopnostech a mentálních předpokladech (Nebeská, 1992, s. 93 - 100).

Vágnerová (2012, s. 214 - 215) uvádí, že předškolák chápe a používá jazyk na úrovni odpovídajícího stupně rozvoje svých poznávacích procesů. Verbální dovednosti si dítě zdokonaluje prostřednictvím dialogu s dospělými, vrstevníky, může být ovlivněno také

působením médií. Učí se nejen rozličným formám vyjadřování, ale také imituje jejich projev. Zaujmou je takové věty, které obsahují dosud neznámé slovo, u něhož však musí dítě chápat jeho význam. Proto je dítě schopné si jej zapamatovat a dále s ním experimentovat (slovo modifikovat).

Podle Průchy (2011, s. 89) má dítě v předškolním období aktivní slovní zásobu v průměru 3 110 - 5 300 slov, přičemž rozdíly ve slovní zásobě se vyskytují nejen podle podnětnosti prostředí, v němž dítě vyrůstá, ale také podle pohlaví dítěte. Důležitou roli zde sehrávají sociální faktory rodiny, které na dítě přímo působí. Patří mezi ně např. struktura rodiny, sourozenci, další členové rodiny, socioekonomické postavení, profese rodičů a úroveň vzdělání rodičů (Průcha 2011, s. 146).

První jazyk, mateřský, se označuje L1 (L z language, lingua) a další zvládnuté jazyky jako L2, L3 atd. U dalších jazyků nejvíce záleží na tom, jak a kdy se je učíme, do jaké šíře a hloubky; zda je zvládneme fonologicky, syntakticky, lexikálně i sémanticky. Nezáleží na našem věku, ale na stupni, na jakém jazyk zvládneme (Koukolík, 2008, s. 91).

2.2.1 Lidský mozek a řeč

Pro zpracování řeči je u většiny lidí dominantní levá mozková hemisféra. Tato hemisféra se podílí na produkci a percepci řeči. S pravou hemisférou komunikuje díky silnému svazku nervových vláken (corpus callosum). U žen jsou tato nervová vlákna silnější, proto se učí cizí jazyky jiným způsobem než muži. Dále jsou známé rozdíly v učení se cizích jazyků z hlediska věku jedince. Dítě ve věku 6 - 10 let má lepší předpoklady pro fonologii jazyka (výslovnost, prozódii). V prepubertálním věku si dítě lépe osvojuje morfologicko-syntaktické fenomény. Učení se jazykům v pozdějším věku je možné až poté, kdy je v mozku pevně uložen a zpracován mateřský jazyk (Lachout, 2011, s. 21 - 22).

Dítě získává předpoklady pro řečovou komunikaci již v prenatálním období, kdy se vytvářejí neuronální spoje (označované jako neuronální plasticita mozku). Po porodu se tato spojení reorganizují a dále se tvoří ve druhém roce života, od šestého roku opět ubývají (Lachout, 2011, s. 23 - 24).

Podle Lachouta (2011, s. 23 - 24) je mozek nakloněn osvojení si cizího jazyka po určitou dobu. Pokud se v této době neaktivují potřebné funkce v mozku pro osvojování cizího

jazyka, lze předpokládat, že se později učení neobejde bez některých komplikací - obtíže při učení, velké úsilí, nekomplexnost učení nebo zcela nemožnost učení se cizím jazykům.

Z poznatků vývojové psycholingvistiky vyplývá, že člověk je schopen naučit se zvládnout řeč pouze do určitého věku a to nejpozději do počátku adolescence (Nebeská, 1992, s. 93 - 100).

V této souvislosti musím zmínit ještě jeden známý fakt. Pokud si dítě neosvojí do určité doby lidskou řeč, což jsou např. případy tzv. vlčích dětí (zanedbaných, unesených nebo vyrůstajících mezi zvířaty), mají velké problémy se lidský jazyk naučit, nebo toho již nejsou schopné (Sovák, 1986, s. 173).

2.3 Rané osvojování (výuka) cizích jazyků

Pojem rané osvojování (výuka) cizích jazyků není přesně věkově vymezen. Z různých pramenů se zahrnuje v průměru věk od 4 do 11 let, někde dokonce do 18 let. Raná výuka cizích jazyků v mateřské škole, tedy v předškolním období, se označuje jako *velmi raná výuka cizích jazyků* (Najvar, 2010, s. 11).

„Rané osvojování cizího jazyka respektuje a podporuje rozvoj dítěte v jeho kognitivní, sociální, emocionální a kreativní složce, dává mu prostor poznat cizí jazyk jako prostředek komunikace a poskytuje mu příležitost k probuzení zájmu o komunikaci v něm.“ (Podrápská, 2011, s. 165)

2.3.1 Historie raného osvojování cizích jazyků

Z historie raného osvojování cizích jazyků jsou první zmínky o tomto způsobu výuky dětí již ve starověkém Římě, kdy se děti učily řečtinu prostřednictvím svých řeckých chův. Nástupem křesťanství se výuka v raném dětství již více nevyužívala. Až ve 14. a 15. století se v Itálii opět objevila raná výuka latiny, která se následně rozšířila i do dalších zemí. (Najvar, 2010, s. 15, 16)

Výukou cizích jazyků v dětství se zabývali také významní pedagogové, J. A. Komenský ve své *„Didaktice velké“* (Metoda jazyků) a J. J. Rousseau v díle *„Emil čili o vychování“*.

V 18. a 19. století se cizí jazyky učily až ve vyšším věku dítěte, dnes bychom je označili jako starší školní věk. Ve 20. století se projevovaly tendence výuky cizích jazyků v mladším školním věku, které postupně upadaly. V té době se objevily názory významných alternativních pedagogických směrů: montessori a waldorfské pedagogiky (Najvar, 2010, s. 16 - 17, 19).

Maria Montessori upozornila na to, že v předškolním věku se objevují tzv. senzitivní fáze ve vývoji dítěte, tedy i období která se zaobírají absorbcí mateřské řeči i řeči okolí. (Najvar, 2010, s. 19)

Také waldorfská pedagogika Rudolfa Steinera do svého vzdělávání zařazuje seznamování s cizím jazykem (Dvořáková, 2011, s. 6).

O otázce raného osvojování cizích jazyků, stejně jako v minulosti, se stále diskutuje a v podstatě se řeší dodnes.

2.3.2 Názory na osvojování jazyků

Problematikou osvojování cizích jazyků se v současnosti zabývá mnoho autorů. Jejich názory na výuku v předškolním a mladším školním věku jsou rozporuplné. Argumenty každé skupiny odborníků se zakládají na dlouhodobých výzkumech a jistě stojí za to, znát oba protichůdné názory.

2.3.3 Souhlasné názory na ranou výuku cizího jazyka

Jedna skupina se přiklání k názoru, že malému dítěti nemůže nenásilné učení se cizímu jazyku být na škodu. Z mnoha studií vyplývá, že čím dříve se dítě cizí jazyk učí, tím lépe. Přirozenou cestou a bez velké námahy se dokáže jazyk naučit mnohem dříve, než děti ve starším školním věku nebo v dospělosti. Hlavním a možná největším „motorem“ pro takové učení je motivace, přístup k učení přirozenou cestou, bez předsudků a s nadšením.

„Malé děti se učí hrou, s minimální námahou a bez stresu, lépe slyší a napodobí výslovnost tak, že zní přirozeně. Dalším důvodem je, že děti se naučí poslouchat a slyšet cizí jazyk a nebudou z něho mít strach, rozšíří si poznání, uslyší o jiných zemích a kulturách v cizí řeči.“ (Těthalová, 2014, s. 22)

Marxtová (2010, s. 157) uvádí, že dítě ve věku pěti let, prochází obdobím, které je velmi vhodné pro seznamování se s cizím jazykem. Mezi schopnosti, které do tohoto věkového období spadají, počítá spontaneitu, absenci zábran a kontroly, pružnost nervové soustavy, imitační schopnosti, úroveň rozvoje paměti (mechanické) a dobrou sluchovou diferenciaci.

„Z hlediska rozvoje jazykových schopností dítěte je tato etapa neopakovatelná.“ (Marxtová, 2010, s. 157)

Myslím si, že poznání - „oni mi rozumějí“, je pro dítě neobyčejným zážitkem a zároveň velkou motivací k dalšímu učení, nemluvě o rozvoji sebepojetí a tolerance.

V souvislosti s touto tematikou bych ráda zmínila dobu Druhé světové války, kdy malé děti, odvečené na převýchovu do jim neznámého cizojazyčného prostředí, dokázaly rychle zapomenout na svůj rodný jazyk a poměrně rychle se naučily jazyk nový. Podobný mechanismus funguje i u dětí přistěhovalců. Dospělý se nikdy nenaučí správný přízvuk v cizím jazyce, rodilý mluvčí vždy odhadne podle přízvuku, že ten,

s kým hovoří, je cizinec, i kdyby cizí jazyk ovládal sebelíp. Děti tento problém nemají. Lépe slyší, vnímají a umějí napodobit.

Z výzkumů, které v USA prováděly v roce 2006 Patsy M. Lightbownová a Nina Spadová vyplývá, že dítě, které se cíleně učí cizí jazyk od svého dětství, je schopné dosáhnout absolutní jazykové úrovně v daném jazyce, tj. úrovně rodilého mluvčího (cit. podle Najvar, 2010, s. 36).

Další, velmi zajímavý výzkum, zveřejněný v tisku Hamburger Abendblatt (2014), proběhl na univerzitě v Hamburgu. Jürgen M. Meisel uvedl, že cizojazyčná výuka by u dítěte měla začít nejpozději ve věku 4 let. V tomto věku u dítěte končí optimální fáze ke zvládnutí cizího jazyka na úrovni znalosti mateřského jazyka. Jako důvod označil neuronální zrání mozkových spojů, a tím způsobené snížení schopnosti učit se gramatiku a výslovnost. Dále uvedl, že naučit se slovíčka můžeme v každém věku.

Nelze opominout ani názor Bettiny Levecke (2009), která uvedla, že vnímání, flexibilita a výkonnost dětí je vyšší, pokud měly možnost být vychovávány ve vícejazyčném prostředí. Jejich učení se dalším cizím jazykům je pro ně jednodušší, než pro děti vychovávané v jednom jazyce.

2.3.4 Nesouhlasné názory na ranou výuku cizího jazyka

Druhá skupina odborníků nesouhlasí s výše uvedenými názory svých kolegů a to především z toho důvodu, že dítě ještě nemá zcela ukotven svůj rodný jazyk, převzaté kulturní návyky a tradice. Zastává názor, že učení se cizímu jazyku nezahrnuje pouze rovinu učení se slovíček a gramatiky, ale také argumentuje, že dítě kromě jazyka přejímá kulturní návyky jiných národů. Jako nejzazší dobu pro učení se cizímu jazyku považují věk kolem 7 let, kdy je již v mozku zakódována znalost rodného jazyka.

Bytešníková (2012, s. 95) také upozorňuje na skutečnost, že pokud má dítě deficit ve výslovnosti v mateřském jazyce, není výuka cizího jazyka pro takové dítě vhodná.

Z výzkumů, které provedli Hanušová a Najvar (2010, s. 90 - 94) na výuce angličtiny, bylo zjištěno, že mezi dětmi nejsou žádné významné rozdíly v jazykové úrovni cizího jazyka (v gramatice, slovní zásobě, pravopise a čtení s porozuměním), pokud se ho děti začaly učit v raném věku. Dále se pak nepotvrdila hypotéza, že by děti, které se věnovaly

cizímu jazyku již v mateřské škole, vykazovaly lepší cizojazyčné znalosti než děti, které se s cizím jazykem setkávají poprvé.

Průcha závěry z těchto výzkumů shrnul a formuloval takto:

„Začínat s výukou angličtiny či jiného cizího jazyka v české mateřské škole lze považovat za přijatelný jev, pokud tuto výuku budeme chápat jako jeden z prostředků jazykových her.“ (Průcha, 2010, s. 136)

„Avšak sotva lze tuto výuku chápat jako základ pro pozdější zrychlené či rozvinutější nabývání komunikační kompetence v cizím jazyce, neboť výzkumné nálezy to neprokazují.“ (Průcha, 2010, s. 136)

Při znalosti obou výše uvedených pohledů na rané seznamování dětí s cizím jazykem v mateřské škole se logicky nabízí otázka, jakým pravidlem se řídit. V praxi, pokud se přikloníme k variantě, že děti navštěvující mateřskou školu budeme seznamovat s cizím jazykem, zvažujeme další neméně důležité otázky. Mezi tyto otázky patří velikost skupiny dětí, věk dětí, frekvence výuky, délka výuky, metody výuky, výukový materiál. Podrobně budu tuto oblast rozebírat v kapitole 2.5.

2.4 Německý jazyk

Německý jazyk spadá do skupiny *indoevropských jazyků*, do tzv. *západní germánské větve*, stejně jako angličtina (Čermák, 2001, s. 65). Dále se, pro svou významnost, označuje také pojmem „*lingua franca*“ (Průcha, 2010, s. 96).

Bußmann (2008, s. 408) vykládá pojem *lingua franca* [z lat. *lingua* = jazyk (řeč), *franca* = francký] jako všeobecné označení pro zprostředkovací jazyk ve vícejazyčných jazykových společenstvích, např. angličtina jako globální a nejvíce rozšířená *lingua franca*, ruština jako *lingua franca* v bývalém Sovětském svazu, svahilština ve východní Africe, ale také školsky zprostředkované literární jazyky, např. latina jako *lingua franca* středověku, arabština jako *lingua franca* islámu.

Černý (1996, s. 398) vysvětluje pojem *lingua franca* jako jazyk, který se ve vícejazyčné společnosti nejvíce „*prosadí*“ a slouží jako jeden společný „*dorozumívací jazyk*“.

„Pouze prostřednictvím difúze a infiltrace se jazyk může stát jazykem širší komunikace, linguou francou. K tomu je ovšem nezbytně nutné, aby si ho osvojili i lidé, pro něž není mateřským jazykem.“ (Ostler, 2007, s. 42)

2.4.1 Výběr cizího jazyka a motivace k volbě německého jazyka

Volba světového jazyka v předškolním věku zpravidla závisí na rozhodnutí rodičů, ne dítěte. V České republice, stejně jako v Evropě, padá volba prvního světového jazyka na angličtinu. Výuka cizího jazyka, v našem případě německého, je v evropském měřítku na 3. příčce, hned za angličtinou a francouzštinou (Levecke, 2009).

Průcha (2010, s. 96) němčinu uvádí jako druhý nejvýznamnější evropský cizí jazyk.

Anglický jazyk je jazykem celosvětovým, globálním, proto se může zdát, že pokud se naučím anglicky, další cizí jazyk se již nebudu muset učit. Myslím si, že pro stát ležící v „srdci Evropy“, bylo i v minulosti výhodnější ovládat řeč sousedních států.

Bettina Levecke (2009) uvádí, že pokud se člověk začne učit jako první cizí jazyk např. němčinu, nikoliv angličtinu, bude mít zpočátku nevýhodu v pomalejším nástupu komunikace, avšak jeho výhodou bude, že takové učení bude mít delší dosah. Dotyčný bude mít více obecných jazykových dovedností.

V současné době je němčina (spolu s angličtinou a francouzštinou) používána jako vnitřní jazyk Evropské unie, tzn. pro písemně zpracované dokumenty interní potřeby, jež jsou vydané Evropskou unií a Evropskou komisí.

2.4.2 Význam německého jazyka v historickém pojetí

Z historického hlediska byla němčina v Evropě nejvíce rozšířena v době středověké Svaté říše římské (od 9. stol. do r. 1520). Císařství zahrnovalo území Německa, severní Itálie, Rakouska, Švýcarska a Beneluxu. Čechy byly také pod jeho vlivem (kulturním, ekonomickým, politickým i příbuzenským), proto šlechta, obchodníci a úředníci mluvili německy a to především v době vlády Karla IV. Vliv němčiny na Čechy byl tak silný, že velká část obyvatel byla bilingvní. Němčina se využívala v hanzovním obchodě. Její vliv dominoval v období mnohonárodnostní Rakousko-uherské monarchie až do r. 1918 (Průcha, 2010, s. 96 - 98).

Skála (1977, s. 197 - 207) uvádí, že na území České republiky měl česko-německý bilingvismus dlouhou a významnou tradici. V minulosti se za bilingvismus považovalo „[...] užívání dvou různých jazyků v určité oblasti, která tvořila historický celek.“ (Skála, 1977, s. 198).

Česko-německý bilingvismus vznikl v 9. století, za vlády krále Východofrancké říše Ludvíka Němce, v období příchodu Cyrila a Metoděje na území Velkomoravské říše. Přesný vznik česko-německého bilingvismu nelze doložit. Lze však předpokládat, že zde v této době žilo mnoho německých bilingvních kněží a velmožů. Po smrti Metoděje převládla latina, kterou tito kněží upřednostňovali. Tím se na území Moravy usnadnila kolonizace bavorskými feudály a církví. Touto kolonizací vznikaly různé stupně bilingvismu (Skála, 1977, s. 198).

Pozdější připojení Dolního Rakouska k Čechám, ve 12. století, vedlo k dvojjazyčnému pojmenování měst a obcí, které jsou známé dodnes. První zmínky o určitých hospodářských výhodách Němců té doby zmínil Kosmas ve své kronice. Vrchol německé kolonizace datujeme do poloviny 13. století. Za vlády Přemyslovců významně vzrostl počet německého obyvatelstva na našem území, např. v Praze rozhodovali němečtí patriciové a mluvilo se německým jazykem (Skála, 1977, s. 199).

Počátkem 14. století žila v Čechách třetina Němců, zatímco ve druhé polovině tohoto století se české obyvatelstvo přesunovalo do měst a také se na celém území Čech zvyšoval jeho počet. Opačné tendence panovaly v jiných městech, např. v Českých Budějovicích. Za vlády Jana Lucemburského, ve 14. století, se posílila pozice češtiny, proti které stál kupecký patriciát. Tyto jazykové neshody jsou zmíněny v Dalimilově kronice. Jazyková situace vedla k sepsání Kutnohorského dekretu, založení univerzity v Lipsku a vyústila husitskými reformačními snahami. Tím dochází pouze ve vnitrozemí k postupnému ukončení bilingvismu na několik desítek let. Z tohoto období je ve staročeštině mnoho výpůjček z němčiny, germanismů, z nichž se jedná hlavně o pejorativa, výrazy řemesel a výrazy vyšší společnosti (Skála, 1977, s. 200 - 201).

Po nástupu Habsburků počátkem 16. století se opět začíná prosazovat němčina, zároveň se také znovu otevírá jazyková otázka v Čechách. Na našem území se prosazuje humanismus, jehož největší osobností je Jan Amos Komenský. Jeho díla jsou známa dodnes, některá z nich nejdříve vydával latinsky a německy, později česky. V českých dílech jsou zřetelné jeho výpůjčky z němčiny. V polovině 17. století se po porážce na Bílé hoře a Obnoveném zřízení zemském upřednostňuje němčina, dochází k velké emigraci obyvatelstva (Skála, 1977, s. 202 - 203).

Koncem 18. století se již po několikáté otevírá jazyková otázka, která vrcholí dobou národního obrození. To proběhlo několika fázemi - v první bylo ujednáno, že německy psaná díla lze považovat za součást české kultury a literatury. Ve druhé fázi se doplnil chybějící slovní fond češtiny ve všech oborech. Dále bylo teoreticky i prakticky dokázáno, že čeština a němčina jsou rovnocenné jazyky. V 19. století a počátkem 20. století česko-německý bilingvismus upadal (Skála, 1977, s. 204 - 205).

Přesto vliv němčiny na našem území neoslaboval ani po pádu Rakouska-Uherska. Na našem území žila většinou v pohraničí, tzv. Sudetech, početná menšina německy mluvícího obyvatelstva. Tato menšina čítala více než 3 miliony osob. Před 2. světovou válkou vznikaly v této národnostní menšině požadavky na vyrovnání svého postavení v Československu. V této době byl německý jazyk touto skupinou obyvatel upřednostňován. Po podepsání Mnichovské smlouvy byla pohraniční území okupována, posléze vznikl po rozbití Československé republiky a obsazení celého území Čech a Moravy tzv. „Protektorát Čechy a Morava“. V období protektorátu se

vyžadovalo užívání obou jazyků - češtiny a němčiny, a to ve státní správě, školství a kultuře. K zásadnímu poklesu počtu německy mluvícího obyvatelstva došlo následkem odsunu po Druhé světové válce. Počet obyvatel německé národnostní menšiny se po roce 1950 dále snižoval (Šimečková, 1995, s. 101).

V současnosti, podle údajů z roku 2001, žije v České republice zhruba 40 tisíc obyvatel německé národnosti (Německá menšina v ČR, 2015).

Po 2. světové válce zájem o němčinu z důvodu negativního postoje k Německu spojeného s válečnými útrapami upadal.

Nelze zcela vyloučit, že nezájem o učení se němčině v této souvislosti přetrvává do dnešní doby.

2.4.3 Současné pojetí německého jazyka

Průcha uvádí význam němčiny takto:

„Její důležitost pro Čechy zůstává (a patrně i v budoucnu zůstane) vysoká, což by se mělo projevovat i v jejím postavení v rámci školního vzdělávání.“ (Průcha, 2010, s. 101)

V souvislosti se vzděláním nelze opominout ani významné německé osobnosti, jejichž dílo je stále aktuální: např. filozofy Immanuela Kanta, Thomase Manna, básníky Johanna Wolfganga Goetha, Friedricha Schillera, bratry Grimmovy, hudební skladatele Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena, Richarda Strausse, Felixe Mendelssohna-Bartholdyho, malíře Albrechta Dürera atd.

Němčině se přiřazuje druhé místo na pozici jazyka vědy. V oblasti výzkumu a vývoje patří Německo na třetí místo ve světě. Vědcům přicházejícím ze zahraničí poskytuje výzkumná stipendia (Věda a výzkum, 2015).

2.4.4 Významnost znalosti německého jazyka v České republice a regionu Č. Budějovice

Důležitost znalosti německého jazyka v České republice je z ekonomického pohledu nesporná, především proto, že mnoho zahraničních firem má v České republice své zastoupení. V Českých Budějovicích se jedná nejvíce o výrobní podniky (např. Bosch, Groz-Beckert, Kern-Liebers, KeyTec aj.), pro které je komunikace v německém jazyce

v oblasti techniky a vývoje nezbytností. Ze strany těchto firem je znalost německého jazyka u svých zaměstnanců velmi žádaná.

V regionu jižních Čech se uplatní znalost německého jazyka také v oblasti turismu, v obchodech, restauracích, v kultuře apod.

Z pohledu předškolního dítěte, které velmi rádo poslouchá, co si dospělí říkají, se může poslech cizojazyčné konverzace stát celoživotní motivací pro učení se cizím jazykům.

V jižních Čechách se díky zajímavým turistickým cílům a poměrně snadné dostupnosti pohybuje mnoho rakouských nebo německých občanů. S jejich jazykem se malé dítě může setkat prakticky kdekoliv - na parkovišti, v obchodě, při různých kulturních akcích atd. Vnímavému dítěti neunikne, že mluví jinou řečí. Často se tak může stát, že cizinec osloví rodiče takového dítěte. Pokud rodič dokáže cizojazyčně konverzovat, dítě je zaujaté, velmi často následně klade otázky typu: „*Co jsi si povídal/a?*“, „*Na co se ten pán ptal?*“ a dále následují otázky „...*a jak se řekne...?*“ Domnívám se, že tímto způsobem se přirozeně najde cesta, jak dítě motivovat k učení se cizímu jazyku.

Další velmi zajímavý způsob je dítěti říkat slova, která dobře zná, ale svůj původ mají v němčině. Tedy slova označovaná jako germanismy.

2.4.5 Germanismy v českém jazyce

Germanismus je jazykový prvek přejatý z germánských jazyků do jiného jazyka (Brabcová, Martincová, 1989, s. 40).

V následujícím odstavci uvádím několik německých slov, která jsou poměrně běžně používána v českém jazyce. Podle mého názoru, zvládne předškolák snadno odhadnout jejich význam:

Auto (das)	auto
Bagger (der)	bagr
Brille (die)	brýle
Draht (der)	drát
Flasche (die)	flaška
Joghurt (der)	jogurt
Kaffee (der)	kafe
Knödel (der)	knedlík
Kübel (der)	kýbl
Lampe (die)	lampa
Marmelade (die)	marmeláda

Maschine (die)	mašina
Pantoffel (der)	pantofel
putzen	pucovat (čistit)
Rosine (die)	rozinka
Rucksack (der)	ruksak
Salami (die)	salám
schmecken	šmakovat, pochutnat si
Schokolade (die)	čokoláda
Schraube (die)	šroub
Spinat (der)	špenát
Tasche (die)	taška
Zucker (der)	cukr

Odvozením českého významu německých slovíček je možné dítě vhodně motivovat k zájmu o německý jazyk. Tím, že dítě zná význam slova, připadá mu takové učení snadné.

2.5 Seznamování s německým jazykem v mateřské škole

2.5.1 Velikost skupiny a věk dětí

Pro realizaci seznamování dětí s cizím jazykem se podle Marxtové (2010, s. 158) doporučuje skupina deseti dětí, lépe pouze pěti či šesti. Taková skupina je schopná lépe udržovat pozornost a je také v bezprostředním kontaktu s učitelkou. Pokud bych mohla porovnat své zkušenosti s tímto doporučením, nezbývá mi než souhlasit. Mám však také dobré zkušenosti se skupinou maximálně dvanácti dětí (starší předškoláci). Také se mi osvědčil sudý počet dětí - pokud zařadím tanečky nebo práci ve dvojicích, je to pro dítě lepší. Pokud je lichý počet dětí, chybějící dítě nahrazuji já.

Počet dětí ve skupině také závisí na věku dětí. Pokud se jedná o děti, které jsou mladší 5 let, bude jistě lepší menší skupina dětí, tedy doporučovaných pět až šest dětí.

Konkrétní věk dětí pro seznamování s cizím jazykem se podle již zmíněných teoretických doporučení různí. Doporučení jsou tedy od věku 4 let a výše (**cit. in Hamburger Abendblatt, 2014**). Podle mého názoru také velmi záleží na tom, jaká skupina dětí (nadání, kognitivní dovednosti, soustředění atd.) se v dané třídě sešla.

2.5.2 Frekvence výuky a délka výuky

Seznamování s cizím jazykem by podle Národního plánu výuky cizích jazyků (2005), taktéž podle Marxtové (2010, s. 158) mělo probíhat denně v krátkých časových úsecích, v rozmezí deseti až dvaceti minut, opět podle věku dětí (viz kapitola 2.6).

Při opakování se mi osvědčilo zařazovat různé hry, písničky, básničky ve volných chvílkách při čekání na svačinu, oběd apod. Při těchto chvílkách slyší i ostatní děti, které se němčině nevěnují, cizí řeč. Nenásilné seznamování s cizím jazykem, nebo spíše povědomí o existenci cizího jazyka, probíhá tudíž v celé třídě.

2.5.3 Metody výuky

Metody seznamování s cizím jazykem musí být přiměřené předškolnímu věku. Proto se všechny výukové aktivity provádějí hravě a zábavně.

Marxtová (2010, s. 159) doporučuje provádět osvojování cizího jazyka pomocí didaktické hry, která je pro děti této věkové skupiny přirozená. Do této hry zařazujeme

pohyb, hra může také obsahovat modelové situace, na kterých si děti mohou osvojit základní gramatiku. Pro upevnění jazyka je důležité časté opakování frází. Učitelka by měla děti za vynaložené úsilí chválit (Marxťová, 2010, s. 162 - 163).

Nedoporučuje se osvojovat si slovní zásobu v podobě jednotlivých slovíček. Pro komunikaci je vhodnější používat jednoduchou větu v 1. osobě jednotného čísla, např. *Ich laufe. Ich esse*. Také je vhodné používat podstatná jména se správným členem a to neurčitým, např. *Das ist ein Auto. Das ist eine Puppe* (ZVaS, 2012, s. 14).

Dále se do seznamování s cizím jazykem doporučuje zařazovat jednoduché básně a písně, které lze spojit s pohybem. Probranou slovní zásobu je dobré předávat rodičům dětí i tehdy, pokud jazyk sami neovládají. Prostřednictvím seznamování se s cizím jazykem se děti seznamují s tzv. reáliemi, tedy např. se svátky dané země, národními jídly, hračkami apod. (Marxťová, 2010, s. 162 - 163).

2.5.4 Výukový materiál

Protože předškolní děti neumějí psát, je pro učení se cizího jazyka důležitý především poslech a obrazový materiál. Lze tedy využívat různé CD nosiče, obrázky znázorňující probíraná slovíčka, zástupné maňásky, loutky, pexesa, také dětské německé knihy, hry, popř. časopisy, pracovní listy.

Dle mého názoru, je obrázek v tomto věku pro dítě velmi motivující, proto je vhodné volit takové obrázky, které by se mohly dětem líbit. Také se mi osvědčila spontánní kresba na tabuli, pokud dítě slovo nechápe, nakreslím ho na tabuli, následně si může dítě obrázek nakreslit samo.

Neméně důležitá je také skutečnost, že dítě v předškolním věku více vnímá smysly. Proto si myslím, že je dobré na ně nezapomínat i při seznamování s cizím jazykem. Do názorných pomůcek k výuce cizího jazyka je možné zařadit v podstatě všechny vhodné předměty, které jsou v dané mateřské škole dostupné.

2.5.5 Výukový materiál - nabízené tituly na českém trhu

Výukový materiál pro předškolní věk, který je nabízen na českém trhu, je oproti nabídce výukových materiálů např. angličtiny velmi omezený. Podle mého názoru, tento fakt zřejmě odráží menší zájem o výuku německého jazyka v České republice.

Po delším pátrání jsem našla několik vydavatelství, které tituly pro předškolní věk nabízejí. Některé i ucelené řady - tedy metodickou knihu pro učitele, učebnici, pracovní sešit, poslechové CD, obrazový materiál nebo interaktivní verzi materiálu.

V pořízení těchto materiálů hrají v českém školství poměrně podstatnou roli jejich ceny. Myslím si, že investice do kvalitních učebnic se při jejich pravidelném používání zúročí.

Materiály vhodné pro děti předškolního věku a dostupné v České republice uvádím na následujících stránkách. Všechny zde uvedené knihy, jsem měla možnost vidět, některé z nich sama při výuce používám.

Kikus

(nakladatelství Hueber)

Tento výukový materiál sestává z ucelené řady výukových materiálů: metodická kniha pro učitele, učebnice, pracovní sešit, zpěvník, CD, obrazový materiál v podobě pevných čtvercových obrázků. Jsou zde k opírování barevné i černobílé pracovní listy. Po dohodě s nakladatelstvím je možné si tyto knihy také půjčit, a to na měsíc.

Zdroj: https://www.hueber.de/seite/pg_bestandteile_kik#id138608

Obrázek č. 1

Hallo Anna 1

(nakladatelství Klett)

Výukový materiál, který je určený dětem seznamujícím se se čtením a psaním. Sestává ze dvou základních částí - učebnice, která je provedena barevně, a pracovního sešitu, který je černobílý. V zadní části sešitu jsou na pevném papíru barevné vylamovací obrázky určené pro tvoření. Součástí učebnice jsou poslechové CD. K této sadě je možné dále pořídit metodiku pro učitele s obrazovými kartami a předlohami

k okopírování. Nakladatelství nabízí také digitální verzi těchto učebnic. Tyto materiály používám, dětem jsou srozumitelné, rády s nimi pracují.

Zdroj: <http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=457&termek=1>

Obrázek č. 2

10 kleine Zappelmänner

(nakladatelství Klett)

Výukový materiál určený pro děti ve věku 5 - 7 let. Učebnice je pomyslně rozdělena na časové rozmezí výuky 32 týdnů po časové dotaci 1,5 hodiny. Materiál obsahuje teoretickou část, námět na praktické procvičování probíraného jevu, následuje pracovní úkol. Součástí učebnice jsou písně, materiály k okopírování, v zadní části knihy jsou vloženy náměty na tvoření ke konkrétní jazykové hodině a zpěvník (notové zápisy s textem). Pro děti je určen pracovní sešit.

Zdroj: <http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=456&termek=1>

Obrázek č. 3

Meine Freunde und ich

(nakladatelství Langenscheidt, nyní sloučeno s nakl. Klett)

Materiály určené pro učitele. Metodický popis jednotlivých kapitol je psaný v němčině. Obsah této metodiky je poměrně podrobný. Součástí knihy pro učitele je také poslechové CD a materiály vhodné k okopírování. Pracovní sešit je provedený převážně černobíle. Jeho součástí jsou nálepky a poslechové CD. Nakladatelství nabízí také obrazové karty. Tento materiál využívám, vyhovují mi především materiály k okopírování, které jsou pro děti poměrně přehledné.

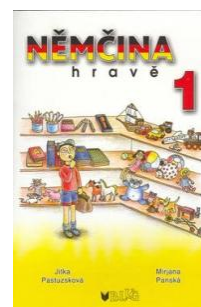
Zdroj: <http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=459&termek=1>

Obrázek č. 4

Němčina hravě 1

(nakladatelství Blug)

Materiál českého vydavatele. Kniha je klasicky rozdělena do lekcí podle jednotlivých témat. Je zde napsaná slovní zásoba, písně, básně, náměty pro učitele a žáky v německém i českém jazyce. V zadní části knihy je příloha tematicky se vztahující k probírané látce. Učebnice je vhodná spíše pro děti mladšího školního věku, přesto je učitel v MŠ může používat, především přílohu.

Zdroj: <http://www.blug.cz/katalog/nemcina/0.htm>

Obrázek č. 5

Ene mene

(nakladatelství Polyglot)

Výukový materiál českého nakladatele. Texty jsou zde psány převážně v němčině, nechybí však popisy v českém jazyce. Materiály jsou v ucelené řadě. Nakladatelství nabízí knihu pro učitele, žáka, různé fólie k probírané tematice, předlohy k okopírování, kazety a CD. Nedílnou součástí jsou maňásci Lisy a Jense. V nabídce je také interaktivní verze materiálu. V knize převažují barevné obrázky, jsou zde i pracovní úkoly. Některé dle mého názoru předškolák zvládne pouze za pomoci dospělého. Přesto si myslím, že s tímto materiálem je možné v MŠ pracovat.

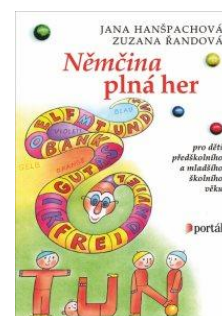
Zdroj: <http://www.polyglot.cz/nakladatelstvi/e-shop/seznam-titulu/#xxx3>

Obrázek č. 6

Němčina plná her

(nakladatelství Portál)

Kniha nabízí jazykové hry pro děti od předškolního věku až po mladší školní věk. U jednotlivých her je označený doporučený věk, počet dětí ve skupině. U každé hry je vysvětlen postup, případně potřebný materiál ke hře, co se hrou procvičuje. S malou obměnou lze některé hry určené pro starší děti modifikovat pro mladší děti. Knihu používám, ačkoliv zde převažují složitější hry.

Zdroj: <http://obchod.portal.cz/nemcina-plna-her/>

Obrázek č. 7

Deutsch mit Hans Hase. In Kindergarten und Vorschule

(Goethe-Institut)

Tento materiál nabízí Goethe Institut. Jedná se o ucelenou řadu výukového materiálu určeného přímo pro předškolní věk. Materiál je dodáván v „kufru“ ve kterém je maňásek zajíčka Hanse. V krabici je metodický materiál pro učitele, dále obrazové materiály, poslechové CD s dětskými písněmi (zpívané i karaoke verze), pracovní listy. Písně je možné najít na webových stránkách Goethe-Institutu, je zde možné bezplatně stáhnout text písně. Píseň je nazpívaná, po ní následuje samostatná melodie. (Písně jsou dostupné na: <<http://www.goethe.de/lhr/prj/ddk/de3680772.htm>>)

Zdroj: <http://www.goethe.de/ins/ru/lp/lhr/ffl/ff1/f13/deindex.htm>

Obrázek č. 8

Deutsch für Kinder - Mit Sinnen experimentieren. Sprache begreifen. Frühes Fremdsprachenlernen mit dem CLIL-Ansatz.

Na webových stránkách Goethe-Institutu je nabízena zajímavá kniha, která předkládá možnost učit se němčinu prostřednictvím smyslů a experimentů. Využívá dětské zvědavosti a hravosti. Všechny nabízené činnosti se provádějí společně s maňáskem se zajíčkem Hansem, lze však použít i jinou postavu. V každé kapitole je popsán metodický postup, píseň, báseň, nabídka experimentů, pracovní listy pro děti. Knihu je možné stáhnout zdarma.

Zdroj: <http://www.goethe.de/lhr/prj/ddk/de13551472.htm>

Obrázek č. 9

Mezi další knihy, které je vhodné zařadit pro práci s německým jazykem v mateřské škole, bych ráda zmínila následující dva tituly, které už ale bohužel není možné zakoupit v knihkupectví.

Lies mit!

(Andrášová, Hana a Alena Podepřelová)

Útlá kniha obsahuje mnoho básniček a písniček pro děti rozdělených podle zaměření - rozpočítadla, jazykolamy, části rozdělené do ročních období, hádanky, krátké pohádky, vtipy, jednoduché pracovní úkoly. V zadní části knihy jsou metodické poznámky a řešení úloh, slovníček.

Zdroj: Foto autor
Obrázek č. 10

Deutsch mit Spaß. Němčina s legrací pro děti předškolního a mladšího školního věku.

(Dostálová, Olga a Svatava Holková)

Také tato kniha obsahuje bohatý materiál pro práci s německým jazykem v předškolním věku. Je zde množství básní, písní, obrázků a námětů. V zadní části knihy je zpěvník.

Zdroj: Foto autor
Obrázek č. 11

Do výukových materiálů lze zařadit také výstupní materiály z projektů, které prováděly společnosti Tandem a ZVaS, tj. pracovní listy, metodiky a doporučení k výuce v mateřské škole. Tyto materiály jsou dostupné v těchto společnostech.

2.6 Kurikulární dokumenty a cizí jazyk v mateřské škole

Mateřské školy v České republice pracují od roku 2004 podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. V tomto vzdělávacím programu se o seznamování dětí s cizím jazykem v mateřských školách nehovoří přímo, jako je tomu např. v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

Oblast týkající se cizích jazyků se dotýká *komunikativních kompetencí dítěte* ukončujícího předškolní vzdělávání:

„- ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit; má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku“ (RVP PV, 2004, s. 13)

Výuka cizího jazyka se pohybuje také na úrovni seznamování se se zvyky a kulturou dané země. V této souvislosti se dítě setkává s interkulturní výchovou. Ta je zmíněna v oblasti *činnostních a občanských kompetencí* dítěte ukončujícího předškolní vzdělávání:

„- uvědomuje si svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu“ (RVP PV, 2004, s. 14)

Ve vzdělávací oblasti RVP PV „*Dítě a svět*“ je ve výčtu dílčích vzdělávacích cílů uvedeno:

„- poznávání jiných kultur“ (RVP PV, 2004, s. 29)

V očekávaných výstupech z oblasti „*Dítě a svět*“ se uvádí:

„- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý, jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)“ (RVP PV, 2004, s. 30)

2.6.1 Zařazení cizojazyčné výuky do Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Podle informace (MŠMT ČR, 2014), která byla zveřejněna v odborném tisku vyplývá, že je zcela v kompetenci školy, jakým způsobem bude výuka cizího jazyka zorganizována. Výuka cizího jazyka může probíhat v průběhu dne. Mateřská škola vybírá nejvhodnější způsob seznamování dětí s cizím jazykem. Může vybírat z těchto možností:

- seznamování s cizím jazykem provádí pedagog mateřské školy, je součástí ŠVP PV a je dětem poskytováno zdarma,

- seznamování s cizím jazykem provádí externí lektor formou kroužku, který není součástí ŠVP PV, nesmí narušovat výchovně vzdělávací činnost mateřské školy a její běžný provoz.

V obou případech je velmi důležité zvolit vhodnou dobu, která by nekolidovala s běžným chodem mateřské školy (Svobodová, 2010, s. 95).

2.6.2 Národní plán výuky cizích jazyků

V roce 2005 vydalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky tzv. „*Národní plán výuky cizích jazyků (pro rok 2005 - 2008)*“ (Národní plán cizích jazyků, 2005). Vytvoření tohoto dokumentu vycházelo z požadavků jazykové politiky Rady Evropy a Evropské unie.

Dokument obsahuje požadavek, aby občané České republiky dokázali porozumět cizím jazykům a komunikovat v nich. Jako podmínka pro splnění tohoto požadavku je zde zmíněn dostatečný počet kvalifikovaných učitelů cizích jazyků, jejich soustavné další vzdělávání a zároveň nezbytné zpracování kvalitních výukových materiálů. V dokumentu se jako první cizí jazyk uvádí angličtina, která se od 3. třídy základní školy stává povinnou. Jako druhý cizí jazyk se zde počítá s dalšími jazyky, doporučuje se volba jazyků sousedních států - němčina, polština.

Pedagogické fakulty měly za úkol zvýšit počet a rozmanitost studijních programů, přijímat více studentů a také podporovat zahraniční studijní pobyty.

Dokument pamatoval i na mateřské školy, které by mohly provádět cizojazyčnou výuku a to formou jazykové propedeutiky, přičemž cizojazyčná výuka v mateřské škole není povinná.

Dokument obsahuje také „*Akční plán výuky cizích jazyků pro období 2005 - 2008*“, kde podrobněji rozbírá problematiku výuky cizích jazyků v mateřských školách. Cizojazyčná výuka měla být zařazena do posledního ročníku předškolního vzdělávání formou jazykové propedeutiky. Cizí jazyk měli učit speciálně vyškolení učitelé mateřských škol. Výuka cizího jazyka měla být zařazena denně v krátkých intervalech. Výukové materiály měly být k dispozici také rodičům dětí. Dokument touto cestou řešil rostoucí požadavky rodičů na cizojazyčnou výuku v mateřských školách. Také se zdůrazňovala

návaznost výuky cizího jazyka na základních školách, proto se i zde počítalo s angličtinou.

2.6.3 Změny v RVP ZV týkající se volby výuky cizích jazyků

Ve školním roce 2013/2014 přidalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání poznámku ke vzdělávací oblasti cizí jazyk. Týdenní časová dotace pro cizí jazyk jsou 3 hodiny. Cizí jazyk se zařazuje od 3. do 9. ročníku ZŠ. Žákům by měla být přednostně nabídnuta výuka anglického jazyka, je ale možné na základě volby žáka nebo zákonného zástupce zvolit i jiný jazyk. Škola je však povinna upozornit zákonné zástupce na možnou nenávaznost tohoto jazyka, pokud by žák přešel na jinou školu. Další cizí jazyk se zařazuje nejpozději od 8. ročníku ZŠ, kde je minimální časová dotace 6 hodin, a sice v součtu za všechny ročníky výuky. Jako další cizí jazyk se mohou zařadit jazyky: německý, francouzský, španělský, italský, ruský, slovenský a polský, popř. jiný. Pokud si žák nezvolil jako cizí jazyk anglický, musí mu jej škola nabídnout jako další cizí jazyk (RVP ZV, 2013, s. 120).

2.6.4 Návaznost cizojazyčné výuky z preprimárního do primárního stupně vzdělávání

Mnoho rodičů, ale i mateřských škol při nabízení cizího jazyka uvažuje o jeho návaznosti v základní škole. Některé základní školy nabízí jazykové kroužky pro děti, kde mohou děti ve výuce cizího jazyka pokračovat. Případnou absenci jazykových kroužků na školách řeší rodiče jazykovými kurzy v jazykových školách.

Ostatně absence návaznosti výuky cizího jazyka mezi mateřskou a základní školou se prokázala ve výzkumu, který provedl Najvar (2010, s. 104).

Přesto, i pokud návaznost na dalším stupni školy není zajištěna, má dítě alespoň povědomí o existenci jiných jazyků (Těthalová, 2014, s. 23).

2.6.5 Současný stav jazykové propedeutiky v mateřských školách

V současné době se však problematika jazykové propedeutiky v mateřských školách řeší většinou podle požadavků rodičů, nebo podle cizojazyčných kompetencí jednotlivých pedagogů. Cizojazyčné znalosti učitelek mateřských škol jsou v současnosti, dle mého názoru, především u mladších učitelek na lepší úrovni, než

tomu bylo v době vzniku výše uvedeného dokumentu. Přesto je tento stav, pro naplnění idey národního plánu výuky cizích jazyků stále nedostačující.

2.6.6 Doporučení (požadavky) na znalost cizího jazyka učitele mateřské školy

Marie Těthalová (2014, s. 23) v rozhovoru s Ivou Hennovou a Andreou Křížkovou uvádí, že by se učitelé měli zaměřit především na výslovnost. Správná výslovnost je důležitá proto, že si ji dítě osvojí již na počátku, podobně jako mateřský jazyk. Nesprávná cizojazyčná výslovnost se později hůře napravuje. Učitel by na to měl při výuce pamatovat. V tomto případě je výslovnost důležitější než bohatá slovní zásoba. V mateřské škole je pro výuku cizího jazyka lepší učitel - lingvista, který zvládne dětem předat základy cizího jazyka, než rodilý mluvčí. Andrea Křížková (2012, s. 14) doporučuje znalosti učitele cizího jazyka na úrovni C1 (podle Společného rámce pro jazyky). Podle mého názoru je tento požadavek v praxi, u pedagoga mateřské školy, spíše nereálný.

2.6.7 Výuka cizích jazyků v mateřských školách z pohledu kontrolního úřadu

Česká školní inspekce uvedla, že počet mateřských škol, které seznamují děti s německým jazykem, je podstatně nižší než škol, které seznamují s anglickým jazykem (Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2012/2013). Ve zprávě se uvádí také sdělení mateřských škol, které se vyjádřily k problému takto:

„[...] plynulé začleňování cizího jazyka do průběhu vzdělávání nemohly provádět z toho důvodu, že jejich zaměstnanci nedisponovali znalostmi cizích jazyků. [...] přestože v některých školách byli pedagogičtí pracovníci se znalostí cizího jazyka, škola tyto jejich dovednosti nevyužila [...]“ (Výroční zpráva ČŠI za školní rok 2012/2013)

Ve zprávě se dále uvádí, že efektivní seznamování s cizím jazykem proběhlo v těch školách, kde bylo seznamování s cizím jazykem součástí ŠVP PV.

V následující zprávě ČŠI (Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2013/2014) týkající se projektů v předškolním vzdělávání za školní rok 2013/2014 se uvádí, že se rozvíjí také spolupráce s Rakouskem. Projekty jsou zaměřené na interkulturní kompetence dětí.

2.7 Projekty pro mezinárodní spolupráci v předškolních zařízeních

2.7.1 Tandem

Tandem (založený v roce 1997) je koordinační centrum česko-německých výměn mládeže. Své sídlo má v Plzni, zřizovatelem je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR a administrativně je přiřčen k Západočeské univerzitě v Plzni. Partnerským centrem je Tandem Regensburg ve Spolkové republice Německo. Centrum pokrývá mnoho oblastí týkajících se vzdělávání a seminářů pro pedagogy, poskytováním informací a poradenstvím, zprostředkovává partnerství a zabývá se financováním jednotlivých projektů (Tandem, 2015).

Problematikou spolupráce česko-německých předškolních zařízení se zabývá již od roku 2006. V letech 2006 - 2011 se uskutečnil projekt „*Von klein auf - Odmalička*“, do kterého se zapojilo více než 250 zařízení. Následoval projekt „*Krůček po krůčku do sousední země*“, a sice v letech 2012 - 2014, který byl určený i pro další stupně vzdělávání (základní školy, školní družiny, organizace a spolky). Tohoto projektu se zúčastnilo 125 zařízení.

V letošním roce, tj. v roce 2015, se realizuje projekt nazvaný „*Společný program česko-německých setkávání dětí „Odmalička*“. Cílem tohoto programu je motivovat mateřské školy k přeshraniční spolupráci. Měla by zde proběhnout výměna odborných zkušeností s německými pedagogy. Dalším důležitým bodem projektu je seznamování dětí s německým jazykem. Do tohoto programu je možné se ještě přihlásit. V letošním roce se realizují také další programy např. výměny česko-bavorských pedagogů či návštěvy „*vyslance ze sousední země*“.

V jihočeském regionu spolupracuje s touto organizací také sdružení MAS Rozkvět, z. s. ve Lhenicích. Podávají zájemcům podrobné informace k projektům.

Výstupním materiálem z těchto projektů jsou publikace s názvy: „*Evaluace česko-německých projektů předškolních zařízení - Shrnutí výsledků evaluace*“, „*Česko-německé projekty mateřských škol - Příklady dobré praxe*“, „*Česko-německý slovníček nejen pro pedagogy MŠ*“. Všechny tyto materiály jsou psány v obou jazycích - v češtině i v němčině, zájemcům jsou poskytovány zdarma.

2.7.2 ZVaS - Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Pobočka ZVaS v Českých Budějovicích nabídla v minulosti pedagogům mateřských škol dva projekty zabývající se přeshraniční spoluprací mezi Českou republikou a Rakouskem.

První z nich, nazvaný (*IB_KE*) „*Interkulturelle Bildung für Kinder und Erwachsene*“, proběhl v letech 2009 - 2012. Do projektu bylo zapojeno více poboček ZVaSu, Vysočina Education a dolnorakouská vláda. Projekt musel být inovativní, měl reagovat na neudržitelnou situaci v České republice, kde se německý jazyk dostává do defenzivy. Stěžejním bodem bylo v zapojených mateřských školách na české straně seznamování dětí s němčinou, na rakouské straně seznamování dětí s češtinou. Lektorkami v České republice byly kmenové učitelky mateřských škol, v Rakousku učitelky českého původu. Projekt obsahoval také kurzy jazykově metodického vzdělávání učitelek mateřských škol. Tyto kurzy byly i třídní, pedagožky vyráběly pomůcky, předávaly si zkušenosti, různé básničky a tanečky pro děti, které mohly následně využít při výuce dětí. Součástí projektu byla partnerství obcí na obou stranách hranic. Jedenkrát až dvakrát ročně probíhala setkávání v mateřských školách za přítomnosti rodičů a učitelek. Na konci projektu se setkali všichni účastníci. Výstupem projektu byla metodická podpora pro učitelky mateřských škol. Účastníci projektu byli velmi motivováni. Tento projekt byl také prodloužen.

Druhý významný projekt nazvaný *IB_KSP* - „*Interkulturelle Bildung für Kinder, Schüler und Pädagogen*“, byl realizován v letech 2012 - 2014. Tento projekt byl zaměřen na prohlubování znalostí německého jazyka. Zapojily se také další stupně škol - Střední pedagogická škola v Prachaticích a Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích - studentky obou škol absolvovaly pedagogické praxe v rakouských mateřských školách. Během projektu probíhaly konference a setkávání. Byla také navázána spolupráce s Eurobüro ve Vídni a městem Vídeň. Při realizaci projektu ředitelé některých škol podpořili návaznost výuky německého jazyka z mateřské školy na základní, jednalo se o školy MŠ a ZŠ Borek, MŠ a ZŠ České Velenice, MŠ a ZŠ Nová Bystřice. Ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, konkrétně katedrou germanistiky, provedla paní doc. PaedDr. Hana Andrášová Ph.D. spolu se studentkou podrobné šetření, kde se v praxi při výuce

německého jazyka v mateřských školách objevují nedostatky a na jakou oblast je dobré se zaměřit. Během šetření byly pořizovány videozáznamy a transkripce. Z výsledků tohoto šetření byla zpracována studie. Výstupem projektu byla projektová studie, kde každý zúčastněný partner zpracoval nějaký svůj projekt - pracovní list pro děti.

Podle informací poskytnutých ve ZVaSu v Českých Budějovicích, se plánují další projekty přeshraniční spolupráce a podpory německého jazyka na rok 2016.

2.7.3 Projekt - kampaň Šprechtíme

Název kampaně Šprechtíme (2015) byl zvolen záměrně, může znamenat „*sprech - time*“ = čas mluvení, nebo může mít význam germanismu, tedy „*šprechtit*“ = mluvit německy. Do této kampaně na propagaci německého jazyka v České republice je zapojeno více partnerů. Mezi tyto partnery patří Goethe Institut Praha, Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze, Rakouské velvyslanectví v Praze, Česko-německá obchodní a průmyslová komora, Centrála pro německé školství v zahraničí, Deutscher Akademischer Austausch Dienst, Rakouské kulturní fórum v Praze, Österreichinstitut Brno, Obchodní oddělení Rakouského velvyslanectví v Praze. Prostřednictvím známých osobností z oblasti kultury, ekonomiky a také studentů, kteří se do kampaně zapojili, se snaží popularizovat němčinu. Na webových stránkách je mnoho odkazů, kde a jak se učít němčinu, kde je možné vykonat jazykové zkoušky. Jsou zde zveřejněné různé akce pro děti, pedagogy vyučující němčinu. Například pro rodiče dětí jsou zde odkazy na školy vyučující v německém jazyce, dále odkazy na spolupracující knihovny atd. (Šprechtíme, 2015).

Tento projekt je mediálně propagován.

2.8 Interkulturní a multikulturní výchova

Interkulturní výchova, ale také multikulturní výchova by měla vést děti nejenom k toleranci ostatních národů, jejich tradicím a zvykům. Podle mého názoru by děti měly touto cestou dospět k myšlence, že se můžeme vzájemně obohatit o nové zkušenosti, dovednosti a empatii. Tyto zkušenosti by měly vést k pozitivnímu postoji vůči ostatním národům a vymezit se proti xenofobii a rasismu. Také je důležité uvědomit si, že i „já“ mohu být někde cizincem a mohlo by být na mne pohlíženo podobným způsobem.

Průcha vyjádřil smysl multikulturní výchovy touto zkratkou:

„Multikulturní výchova = poznávat → rozumět → respektovat (jiné kultury, etnika, národy) → koexistovat a kooperovat.“ (Průcha, 2006, s. 17)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se o multikulturní výchově nehovoří přímo, tak jako je tomu v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Je o ní však zmínka ve vzdělávací oblasti „Dítě a svět“: poznávání jiných kultur (RVP PV, 2004, s. 29), konkrétně: „[...] mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích [...]“ (RVP PV, 2004, s. 30)

V souvislosti se seznamováním s cizím jazykem je velmi vhodné děti současně seznamovat se zvyky a tradicemi daného národa. A to především hrou, názornou ukázkou, aby předškolní dítě bylo schopné tyto rozdíly zachytit. Význam této práce se stává skutečností právě při realizaci nejrůznějších přeshraničních projektů, kdy si děti mohou vyzkoušet nejen svou slovní zásobu. Při této příležitosti mohou také poznávat odlišnost nebo shodnost jednotlivých tradic či zvyklostí českých, nebo v našem případě německých či rakouských. V předškolním věku je, dle mého názoru, dobré vycházet z dosavadní zkušenosti dětí. Tedy z toho, co dobře znají. Snáze tak pochopí odlišnosti jiných kultur a národů. Pokud bych měla dát konkrétní příklad: s dětmi v mateřské škole je možné porovnávat například svátky - masopust, Velikonoce, Svatomartinský pochod, mikulášskou nadílku, Vánoce. V těchto svátcích je možné vysledovat shodné zvyky, zároveň je také dobré představit ty, které v České republice neznáme nebo provádíme jinak. Na příkladu masopustního veselí - „Fasching“ - obě tradice probíhají přibližně ve stejnou dobu, v každé zemi se provádějí trochu jinak. V České republice chodí většinou vesnicí průvod masek doprovázený hudebníky. V Německu průvod

masek většinou jezdí na alegorických vozech, každý vůz má svou hudbu. Pokrm spojený s touto veselící je v České republice kobliha nebo boží milosti, v Německu je to *Berliner* (kobliha). Zde jsou patrné shodné, ale také odlišné zvyky.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Dotazníkové šetření

Cílem této práce bylo zmapovat situaci v oblasti výuky německého jazyka v mateřských školách a motivaci k ní z pohledu rodiče předškolního dítěte. Součástí tohoto cíle bylo také zjistit postoj rodiče a jeho informovanost v této oblasti.

3.2 Metodika výzkumu

Pro praktickou část práce bylo použito metody dotazníku (příloha č. 1). Získaná data byla zpracována metodou kvantitativního výzkumu.

„Základem kvantitativního výzkumu jsou údaje získané od určitého počtu respondentů. Získané údaje pocházejí nejčastěji z dotazníku, který respondent vyplnil [...]. Od každého respondenta je získán stejný a pokud možno úplný soubor údajů.“ (Havigier, 2011, s. 154)

Respondenty tohoto šetření byli rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu, která nabízí výuku německého jazyka. Vyhodnocení jejich odpovědí bylo zpracováno kvantitativní metodou.

Výsledky z tohoto výzkumu jsem nemohla porovnat s teoretickými přístupy v České republice k této problematice, jelikož dosud nebyl výzkum tohoto typu proveden.

3.3 Dotazník

V dotazníku byly použity otázky uzavřené i otevřené. Dotazník obsahoval deset otázek, z toho u jedné otázky odpovídali pouze ti, jejichž odpověď na předchozí otázku byla záporná. Jedna otázka obsahovala dílčí podotázku.

Otázky uvedené v dotazníku se vztahují ke zvolenému výzkumnému problému, kterým je pohled rodiče předškolního dítěte na rané seznamování s německým jazykem v mateřské škole. Prvních pět otázek se týká výuky německého jazyka v mateřské škole. Druhých pět otázek je zaměřeno na rodiče předškolního dítěte. Otázky se vztahovaly k osobní znalosti německého jazyka, pokud jej rodič ovládá, v kolika letech se jazyk začal učit, dále otázky zjišťují, zda je znalost německého jazyka pro jejich dítě z hlediska budoucnosti důležitá, zda by rodič souhlasil, aby se jeho dítě zapojilo do partnerského

projektu mezi mateřskými školami. Poslední otázka zjišťuje, zda má rodič povědomí o nabízených učebnicích (knihačích) určených pro děti v předškolním věku.

Srozumitelnost otázek obsažených v dotazníku, jsem před samotnou distribucí do mateřských škol ověřila na vzorku testované skupiny. Na základě tohoto pre-testování jsem jednu otázku přepracovala, pro její lepší srozumitelnost.

Dotazníky byly osobně předány a vyzvednuty u kontaktních osob v jednotlivých mateřských školách, z toho do dvou mateřských škol byly zaslány elektronickou cestou. Jejich zpětná distribuce proběhla v jednom případě prostřednictvím České pošty a ve druhém případě byly osobně předány.

Dotazníků bylo předáno celkem 120, vyplněných dotazníků bylo vráceno celkem 77. Návratnost dotazníků činila 64,2 %.

Sběr dat probíhal od 2. 12. 2014 do 12. 2. 2015.

3.4 Předpoklady výzkumného šetření

V tomto kvantitavním šetření byly stanoveny tyto předpoklady:

- 1) Rodiče záměrně zvolili mateřskou školu, která nabízí výuku německého jazyka.
- 2) Rodiče považují znalost německého jazyka pro budoucnost dítěte za důležitou.
- 3) Rodiče tuší o vývojové schopnosti dítěte učit se cizí jazyk v předškolním věku.
- 4) Rodiče mají zájem na přeshraniční spolupráci.

3.5 Oslovené mateřské školy

Původním záměrem bylo provést dotazníkové šetření v mateřských školách především v Českých Budějovicích a okolí. Vzhledem k nízkému počtu mateřských škol nabízejících seznamování dětí s německým jazykem v regionu České Budějovice a jižní Čechy jsem oslovila také mateřské školy v západních Čechách.

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem osm mateřských škol, které ve svém předškolním vzdělávání nabízejí dětem seznamování s německým jazykem. Toto seznamování se týká v sedmi případech dětí, které jsou ve věku 5 - 6 let, tedy děti před nástupem školní docházky. V jednom případě se seznamování účastní i děti mladší pěti

let. Některé z těchto mateřských škol spolupracují s partnerskou mateřskou školou v Rakousku nebo v Německu.

Výzkumu se účastnily tyto mateřské školy:

Tabulka č. 1

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

	mateřská škola	region	počet vrácených dotazníků
1.	MŠ Borek (České Budějovice)	jižní Čechy	10
2.	MŠ Papírenská (České Budějovice)	jižní Čechy	13
3.	MŠ Olešník (okr. České Budějovice)	jižní Čechy	4
4.	MŠ Třeboň	jižní Čechy	6
5.	MŠ České Velenice	jižní Čechy	13
6.	MŠ Nové Hradky	jižní Čechy	8
7.	MŠ Česká Kubice (okr. Domažlice)	západní Čechy	18
8.	MŠ KuBuKi (okr. Klatovy)	západní Čechy	5
	celkem:		77

Zdroj: autor

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit motivaci a postoj rodičů předškolních dětí k volbě německého jazyka jako prvního cizího jazyka pro své dítě. Dalším cílem bylo zjistit pohled rodiče na tuto problematiku z hlediska jeho osobní zkušenosti s německým jazykem.

Získaná data jsem vyhodnotila a zanesla do tabulek.

Údaje v nich uvedené byly zpracovány ze všech vrácených dotazníků, kterých bylo celkem 77.

4.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Nabízí mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, výuku německého jazyka?

Tato otázka ověřuje, zda mateřská škola, kterou navštěvuje dítě respondenta, nabízí výuku německého jazyka.

Tabulka č. 2

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

ano	77
ne	0
celkem:	77

Zdroj: autor

Z uvedených dat vyplývá jednoznačná odpověď všech respondentů, že mateřská škola, kterou navštěvuje jejich dítě, nabízí výuku německého jazyka ve 100 % případů.

Odpověď na tuto otázku bylo však možné předem odhadnout, neboť jsem záměrně vybírala mateřské školy, které výuku německého jazyka nabízejí.

Otázka č. 2: Byl výběr výuky německého jazyka Vaším záměrem?

Tato otázka zjišťuje, zda rodič záměrně zvolil výuku německého jazyka pro své dítě.

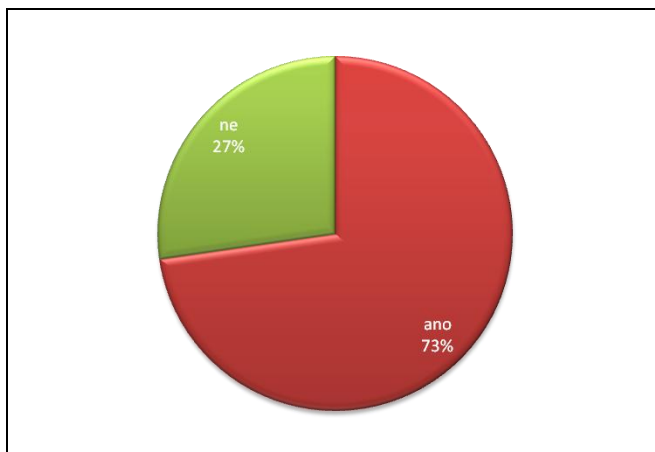
Tabulka č. 3

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

ano	56
ne	21
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 1: Rodič záměrně zvolil německý jazyk

Zdroj: autor

Ze získaných dat vyplynuly překvapivé výsledky. 56 respondentů, tj. 73 % uvedlo, že záměrně zvolilo mateřskou školu, která nabízí výuku německého jazyka pro předškolní děti. Naproti tomu 21 respondentů, tj. 27 % uvedlo, že výuku německého jazyka pro své dítě nezvolilo záměrně.

Otázka č. 3: Výběr výuky německého jazyka v mateřské škole vycházel: z jazykových znalostí pedagogů nebo ze zaměření (specializace) mateřské školy na německý jazyk? (vyplňte, pouze pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ne)

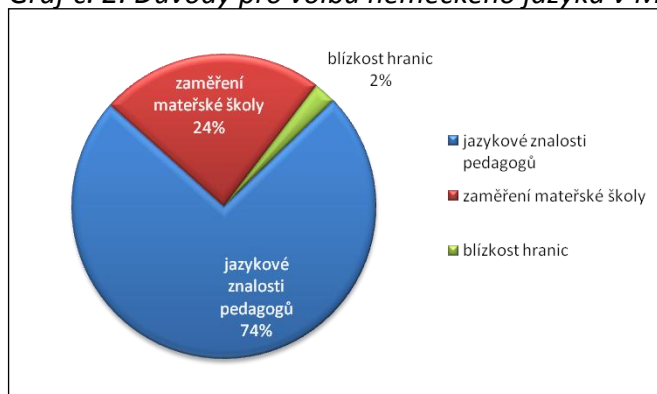
Otázka zjišťuje, zda výběr výuky německého jazyka vycházel z jazykových znalostí pedagogů, nebo ze zaměření mateřské školy na německý jazyk.

Tabulka č. 4
(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 42)

z jazykových znalostí pedagogů	31
ze zaměření (specializace) mateřské školy	10
jiné odpovědi	1 x blízkost hranic
celkem:	42

Zdroj: autor

Graf č. 2: Důvody pro volbu německého jazyka v MŠ

Zdroj: autor

Na tuto otázku byli dotazováni pouze respondenti, kteří v předchozí otázce (tj. v otázce č. 2) odpověděli záporně. Na otázku, podle dat uvedených v předchozí otázce však odpovědělo více respondentů. Odpovídali tedy i ti kteří odpověděli kladně (viz. tabulka č. 3). Z grafu je patrné, že v 31 případech, tj. 74 % výuka německého jazyka vycházela z jazykových znalostí pedagogů, v 10 případech, tj. ve 24 % o výuce německého jazyka rozhodlo zaměření mateřské školy a v jednom případě, tj. 2 %, blízkost hranic.

Otázka č. 4: Výuku německého jazyka v mateřské škole vede: učitelka MŠ nebo externista?

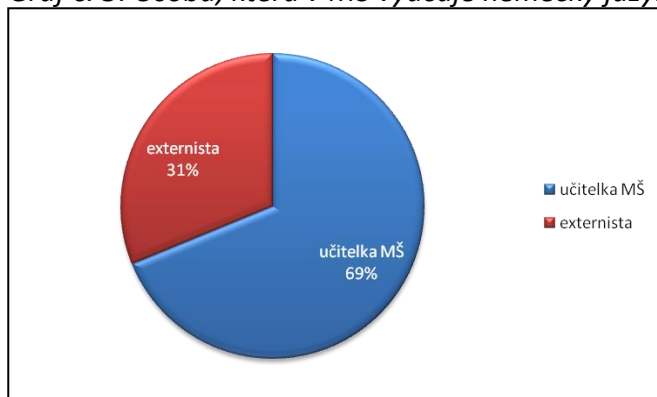
Tato otázka zjišťuje, zda výuku v mateřské škole realizuje pedagog mateřské školy nebo externí lektor.

Tabulka č. 5
(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

učitelka MŠ	53
externista	24
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 3: Osoba, která v MŠ vyučuje německý jazyk

Zdroj: autor

Z údajů uvedených respondenty bylo v 53 případech, tj. v 69 %, zjištěno, že výuku německého jazyka v mateřských školách realizují učitelky mateřských škol. Naproti tomu 24 respondentů, tj. 31 %, uvedlo, že výuku německého jazyka v mateřské škole provádí externí lektor.

Otázka č. 5: Jak často si myslíte, že by výuka německého jazyka měla být zařazována do vzdělávání v mateřské škole?

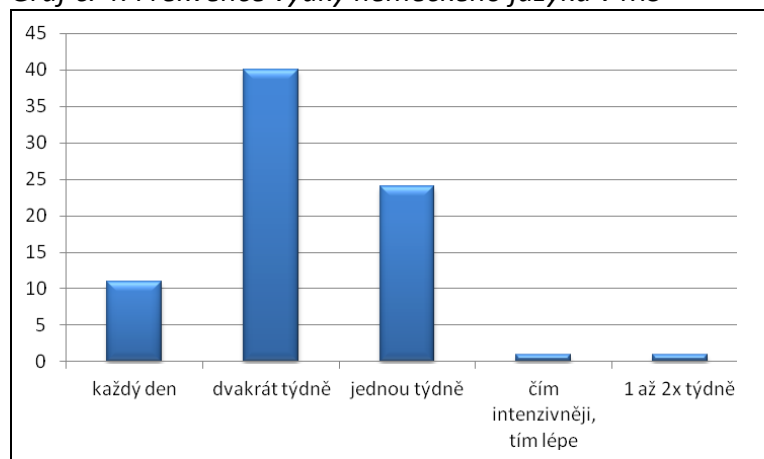
Otázka zjišťuje, jak často by se podle rodiče, měla zařazovat výuka německého jazyka do vzdělávání v mateřské škole.

Tabulka č. 6
(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

		počet
každý den		11
dvakrát týdně		40
jednou týdně		24
jiný návrh:	- čím intenzivněji, tím lépe	1
	- 1 až 2x týdně	1
celkem:		77

Zdroj: autor

Graf č. 4: Frekvence výuky německého jazyka v MŠ

Zdroj: autor

Ze získaných dat lze konstatovat následující zjištění: 11 respondentů tj. 14 % se domnívá, že by výuka německého jazyka v mateřské škole měla probíhat každý den. Dalších 24 respondentů, tj. 31 % uvádí frekvenci cizojazyčné výuky jedenkrát týdně. Jeden respondent, tj. 1%, uvedl názor „čím intenzivněji, tím lépe“ a jeden respondent,

tj. 1%, byl nerozhodný a uvedl frekvenci výuky 1 až 2x týdně. Nejvíce respondentů 40, tj. 52 %, uvedlo, že výuka německého jazyka v mateřské škole by se, podle jejich názoru, měla do předškolního vzdělávání zařazovat dvakrát týdně.

Otázka č. 6: Myslíte si, že je znalost německého jazyka pro budoucnost Vašeho dítěte důležitá?

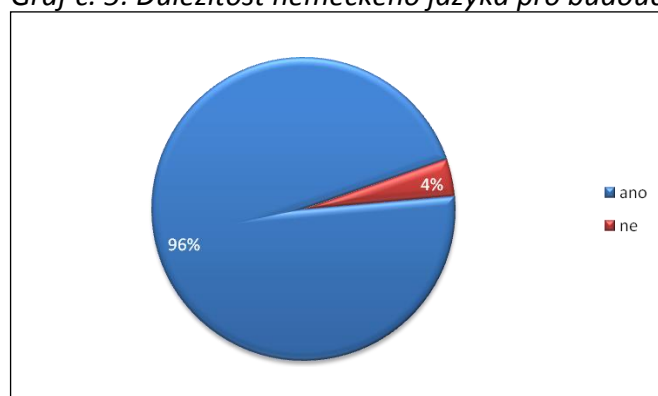
Tato otázka zjišťuje, zda se rodič předškolního dítěte domnívá, že je znalost německého jazyka pro jeho dítě důležitá.

Tabulka č. 7
(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

ano	74
ne	3
celkem	77

Zdroj: autor

Graf č. 5: Důležitost německého jazyka pro budoucnost dítěte

Zdroj: autor

Z grafu vyplývá, že většina respondentů, 74, tj. 96 % si myslí, že znalost německého jazyka bude pro budoucnost jejich dítěte důležitá. Pouze 3 respondenti, tj. 4 %, uvedli zápornou odpověď.

Otázka č. 7: Od kolika let je podle Vás dítě schopné učit se cizí jazyk? (uvedte věk)

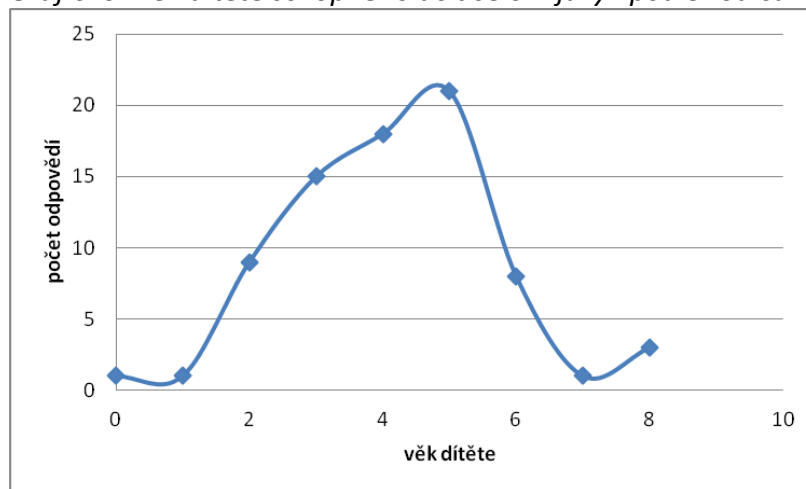
Otázka zjišťuje, zda má rodič předškolního dítěte povědomí o schopnosti učit se cizí jazyk v předškolním věku.

Tabulka č. 8
(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

věk dítěte	počet odpovědí
od narození	1
1 rok	1
1-2 roky	1
2 roky	8
3 roky	15
4 roky	18
4 - 5 let	1
5 let	20
5 - 6 let	1
6 let	7
7 let	1
8 let	3
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 6: Věk dítěte schopného učit se cizí jazyk podle rodičů

Zdroj: autor

Pro jednodušší grafické znázornění jsem věk dětí, u kterého respondenti uvedli věk dítěte v rozmezí mezi dvěma hodnotami, matematicky zaokrouhlila. Z uvedených hodnot vznikl tento graf. Sečtu-li odpovědi týkající se věku dítěte od 4 do 6 let, tedy předškolního věku, získám hodnotu 47 odpovědí, tj. 61 %. Z tohoto údaje lze zjistit převažující názor všech respondentů, že dítě je schopné učit se cizí jazyk ve věku 4 - 6 let, tedy v předškolním věku.

Otázka č. 8: Pokud by mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, navázala partnerský vztah s mateřskou školou v Rakousku nebo Německu, souhlasil/a byste s návštěvami Vašeho dítěte v této zahraniční mateřské škole?

Tato otázka zjišťuje, zda by rodič souhlasil s návštěvami jeho dítěte v zahraniční partnerské mateřské škole, pokud by byla navázána spolupráce.

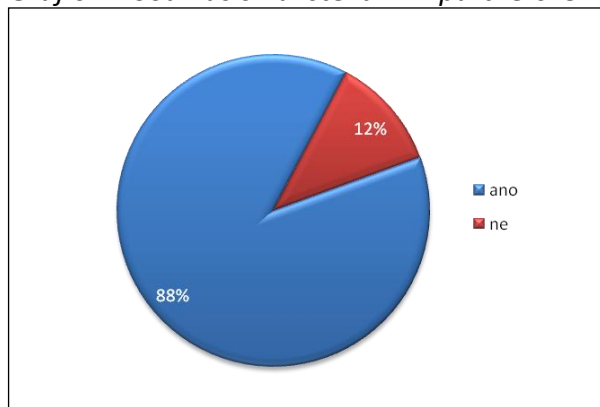
Tabulka č. 9

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

ano	68
ne	9
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 7: Souhlas s návštěvami v partnerské MŠ

Zdroj: autor

Respondenti by v převážné většině, 68 dotázaných, tj. 88 % souhlasili, aby se jejich dítě, v případě navázání partnerské spolupráce s mateřskou školou v Rakousku nebo Německu, účastnilo výměnných návštěv. Naproti tomu 9 respondentů, tj. 12 % uvedlo, že by nesouhlasilo, aby jejich dítě navštěvovalo partnerské přeshraniční mateřské školy.

Otázka č. 9 a: Hovoříte německým jazykem?

Otázka zjišťuje, zda rodič sám německým jazykem hovoří.

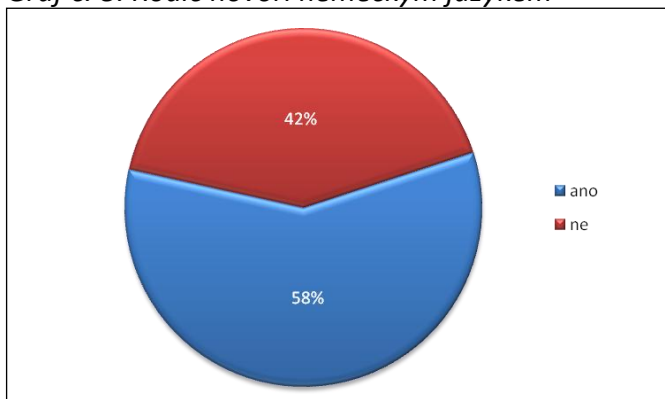
Tabulka č. 10 a

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

ano	45
ne	32
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 8: Rodič hovoří německým jazykem

Zdroj: autor

Z uvedených dat bylo zjištěno, že 45 respondentů, tj. 58 % hovoří německým jazykem. Naproti tomu 32 respondentů, tj. 42 % uvedlo, že německým jazykem nehovoří.

Otázka č. 9 b: V kolika letech jste se začal/a učit německý jazyk? (vyplňte, pouze pokud jste odpověděl/a ano)

Tato otázka zjišťuje, od kolika let rodič německým jazykem hovoří, v případě že uvedl jeho znalost.

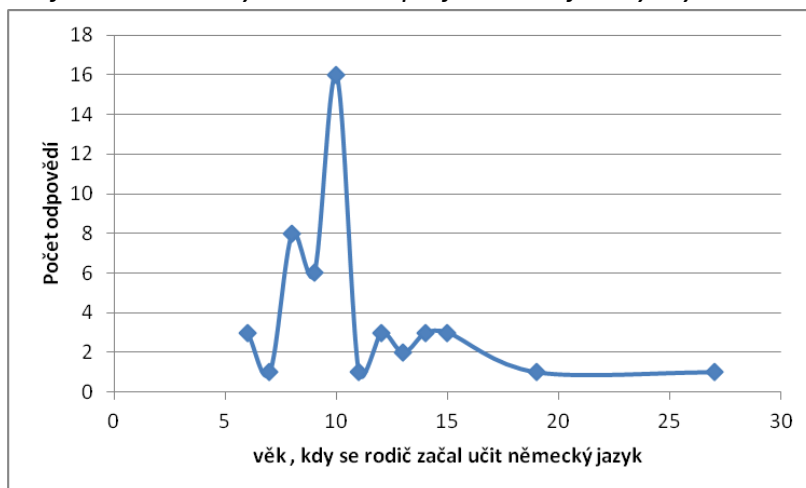
Tabulka č. 10 b

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 45)

6 let	3
7 let	1
8 let	8
9 let	5
10 let	12
11 let	1
12 let	3
13 let	2
14 let	3
15 let	3
19 let	1
27 let	1
základní škola	1
4. třída ZŠ	1
5. třída ZŠ	4
začátečník	1
celkem:	45

Zdroj: autor

Graf č. 9: Průměrný věk rodiče při jeho zahájení výuky německého jazyka

Zdroj: autor

Z dat, která jsem získala, jsem nejprve přiřadila neurčité údaje, tedy údaje o 4. a 5. třídě. Tato data, jsem přiřadila k věkovým údajům, podle průměrného věku dětí v měsíci září nastupujících do těchto tříd, tedy 4. třída - věk 9 let, 5. třída - věk 10 let. Z údajů, které respondenti uvedli, jsem zjistila, že dnešní rodiče předškolních dětí se začali učit německý jazyk ve věku 8 - 10 let, tedy celkem 30 respondentů, tj. 67 %. Do grafu jsem nezařadila neurčitý údaj, kdy jeden respondent uvedl, že se začal učit německý jazyk na základní škole a dále údaj, který uvedl jeden respondent, a to že je začátečník.

Otázka č. 10: Myslíte si, že je na trhu dostatek učebnic (knih) německého jazyka pro předškolní děti?

Otázka zjišťuje, zda má rodič povědomí o nabízených učebnicích (knihač) německého jazyka pro děti v předškolním věku.

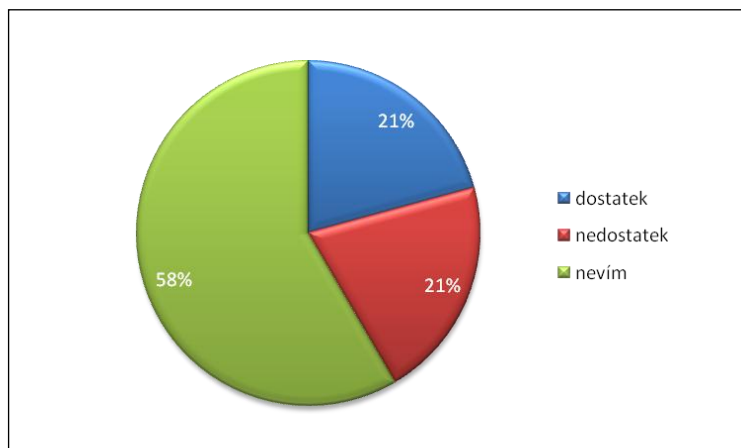
Tabulka č. 11

(uvedeno v absolutních hodnotách) (n = 77)

dostatek	16
nedostatek	16
nevím	45
názor u nevím	- nezjišťovala jsem - zatím jsem to nezjišťovala
celkem:	77

Zdroj: autor

Graf č. 10: Přehled rodičů o nabídce učebnic (knih) na trhu

Zdroj: autor

Z uvedeného grafu lze zjistit, že 45 respondentů, tj. 58 % neví, nebo se zatím nezajímalo o nabídku na trhu německých učebnic (knih) určených pro děti v předškolním věku. Naproti tomu se 16 respondentů, tj. 21 % domnívá, že těchto materiálů je na trhu dostatek. Stejný počet respondentů, 16, tj. 21 %, si myslí, že je na trhu těchto titulů nedostatek.

4.3 Diskuse a shrnutí výsledků

Ze všech 77 vrácených dotazníků a z nich získaných odpovědí jsem dospěla k výsledkům kvantitativního šetření. Z těchto výsledků lze zjistit, zda stanovené předpoklady byly potvrzeny, nebo vyvráceny.

Předpoklad č. 1: Rodiče záměrně zvolili mateřskou školu, která nabízí výuku německého jazyka.

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu slouží dotazníkové otázky č. 1, 2, 3.

Otázka č. 1: Nabízí mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, výuku německého jazyka? Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100 %) dotázaných kladně.

Otázka č. 2: Byl výběr výuky německého jazyka Vaším záměrem? Otázku zodpovědělo všech 77 dotázaných, z toho 56 (73 %) odpovědělo kladně, 21 (27 %) odpovědělo záporně.

Otázka č. 3: Výběr výuky německého jazyka v mateřské škole vycházel z jazykových znalostí pedagogů nebo ze zaměření mateřské školy? Na tuto otázku měli odpovídat pouze ti, kteří na otázku č. 2 odpověděli záporně. Zde svou odpověď uvedlo 42 (74 %)

dotázaných, tedy více, než jich odpovědělo na otázku č. 2 (21 respondentů). Jeden respondent uvedl vlastní názor - blízkost hranic (2 %).

Předpoklad č. 1 byl potvrzen.

Předpoklad č. 2: Rodiče považují znalost německého jazyka pro budoucnost svého dítěte za důležitou.

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu slouží otázka č. 6.

Otázka č. 6: Myslíte si, že je znalost německého jazyka pro budoucnost Vašeho dítěte důležitá? Ze 77 dotázaných jich 74 (96 %) uvedlo odpověď ano, pouze 3 respondenti (4 %) odpověděli ne.

Předpoklad č. 2 byl potvrzen.

Předpoklad č. 3: Rodiče tuší o vývojové schopnosti dítěte učit se cizí jazyk v předškolním věku.

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu slouží otázka č. 7.

Otázka č. 7: Od kolika let je podle Vás dítě schopné učit se cizí jazyk? Respondenti měli uvést věk dítěte. Vzhledem k poměrně velkému rozsahu dat, jsem zvolila matematické zaokrouhlení hodnot týkajících se rozmezí mezi např. 4 - 5 rokem, aby se daly graficky zpracovat. Tímto matematickým zaokrouhlením jsem dospěla k hodnotě odpovědí týkajících se předškolního věku, tedy ve věkovém rozpětí od 4 do 6 let. Těchto odpovědí bylo celkem 47 (61 %).

Předpoklad č. 3 byl potvrzen.

Předpoklad č. 4: Rodiče mají zájem o přeshraniční spolupráci.

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu slouží otázka č. 8.

Otázka č. 8: Pokud by mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, navázala partnerský vztah s mateřskou školou v Rakousku nebo v Německu, souhlasil/a byste s návštěvami Vašeho dítěte v této zahraniční mateřské škole? Kladnou odpověď na tuto otázku uvedlo 68 (88 %) respondentů, záporně odpovědělo 9 (12 %) respondentů.

Předpoklad č. 4 byl potvrzen.

Součástí dotazníkového šetření bylo také zjistit, zda seznamování s cizím jazykem provádějí v mateřských školách kmenové učitelky nebo externí lektoři. Ze získaných dat lze jednoznačně určit, že seznamování s německým jazykem provádějí učitelky MŠ (53, tj. 67 %). Lektoři v mateřských školách také působí, a to ve 24 (31 %) případech.

Další neméně důležitou otázkou byl názor na frekvenci seznamování dětí s německým jazykem v mateřské škole. Frekvenci výuky v mateřské škole vnímá jako optimální dvakrát týdně 40 (52 %) dotázaných, jedenkrát týdně uvedlo 24 (31 %) dotázaných, každý den 11 (14 %) dotázaných. Jeden (1 %) respondent uvedl „čím intenzivněji, tím lépe“ a jeden respondent (1 %) uvedl nejednoznačnou odpověď „1 až 2x týdně“.

Do dotazníku jsem zařadila otázku, zda rodiče sami německým jazykem hovoří. 45 (58 %) z nich uvedlo, že jím hovoří. 32 (42 %) respondentů německým jazykem nehovoří.

K tomuto dotazu byla připojena ještě dodatečná otázka pro ty, kteří německým jazykem hovoří. Tato otázka se týkala uvedení věku, ve kterém se dotazovaný rodič začal učit německý jazyk. Ze získaných dat jsem zjistila, že převážná většina rodičů dnešních předškolních dětí se začala učit německý jazyk ve věku 8 - 10 let (30 respondentů, tj. 67 %).

Poslední otázka v dotazníku měla zjistit, zda rodiče mají přehled o nabídce učebnic (knih) německého jazyka na trhu. Z odpovědí, které respondenti uváděli, lze z převažujících odpovědí zjistit, že 45 (58 %) neví, ve dvou případech připojili poznámku, že toto zatím nezjišťovali. Stejný poměr respondentů 16 (21 %) uvedl, že je podle jejich názoru na trhu dostatek i nedostatek učebnic (knih) pro děti v předškolním věku.

4.4 Porovnání výsledných dat s teorií a doporučení do praxe

Jak jsem již uvedla v kapitole 3.5, bylo původním záměrem provádět dotazníkové šetření v lokalitě České Budějovice a okolí. Domnívala jsem se, že by se zde dalo předpokládat, že mateřské školy budou nabízet výuku německého jazyka pro děti v předškolním věku. V letošním školním roce 2014/2015 jsou, dle mého zjištění, v Českých Budějovicích pouze dvě mateřské školy, které tuto výuku skutečně provádějí. Proto jsem do výzkumného šetření zařadila také příhraniční oblasti sousedící s Rakouskem a s Německem (tab. č. 1), kde se výuka německého jazyka dala

předpokládat. Domnívám se, že je to díky lepší dostupnosti a větším příležitostem k setkávání se s rakouskými a německými sousedy. Možnost vyzkoušet si nové vědomosti dává předpoklad k častějšímu zařazování německého jazyka do vzdělávání v mateřské škole. Podle materiálů společnosti Tandem (kapitola 2.7.1) v příhraničních regionech probíhají vzájemná setkávání s partnerskými mateřskými školami a mají velmi dobrý ohlas u veřejnosti. Vzájemnými návštěvami se děti učí nejen jazyk, ale také poznávají kulturní odlišnosti. Taková výuka cizího jazyka má hluboký smysl pro dítě, potažmo pro celou rodinu, protože i ta bývá do projektu zařazena. Mateřská škola, která tuto možnost k zapojení do projektu nemá nebo ji nevyužije, nemá zřejmě takový vliv na výuku cizího jazyka jako ta, která ji využívá. Další přirozenou možností setkání s německým jazykem je dítě německy mluvících rodičů, které spolu s dětmi českou mateřskou školu navštěvuje.

Z pohledu rodiče, v dotazovaných mateřských školách, které nabízejí výuku německého jazyka, se v souvislosti s otázkou (ne)zájmu o německý jazyk projeví oba názory na výuku tohoto jazyka. Část rodičů s výukou jazyka nesouhlasila (21, tj. 27 %), ale převažující většina s touto výukou souhlasila (56, tj. 73 %). Lze se domnívat, že tento souhlas mohli vyjadřovat především ti, kteří německým jazykem hovoří (45, tj. 58 %).

V dotazníkovém šetření rodiče uváděli věk dítěte, od kterého je, podle jejich názoru, dítě schopné učit se cizí jazyk. Z výsledků šetření vyplynul věk dítěte 4 - 6 let. Zde se odhad rodičů shoduje s teoretickými přístupy. Podle těchto přístupů je optimálním věkem dítěte pro seznamování se s cizím jazykem předškolní období, tedy věk od čtyř do šesti let.

Další velmi významnou otázkou, na kterou rodiče odpovídali, byla směřována na osobu, která seznamování s cizím jazykem v mateřské škole provádí. Ze získaných dat jsem zjistila, že výuku německého jazyka v mateřských školách provádějí převážně učitelky mateřské školy (53, tj. 69 %), v některých mateřských školách také externí lektoři (24, tj. 31 %). Pokud tuto skutečnost porovnám s doporučeními, nelze ani jednu možnost vyvrátit. Základem pro správnou cizojazyčnou výuku je správná výslovnost daného jazyka a vznesený požadavek na znalost cizího jazyka na úrovni C1. Pokud tedy učitelka mateřské školy německý jazyk na této úrovni ovládá a má správnou výslovnost, může jazyk vyučovat. Oproti externímu lektorovi je ve výhodě, protože děti dobře zná, a dle

mého názoru lépe odhadne možnosti každého dítěte. Externí lektor je na místě tam, kde učitelka tuto kvalifikaci nemá a mateřská škola seznamování s německým jazykem nabízí. Otázkou však zůstává, zda znalostí německého jazyka na úrovni C1 alespoň některá z českých učitelek disponuje. Dle mého názoru, by pro seznamování dětí s cizím jazykem stačila jazyková zkouška i na nižším znalostním stupni.

Pro úspěšné zvládnutí jazyka je důležitá frekvence výuky. Ta by podle údajů, které rodiče uvedli, měla probíhat dvakrát týdně (40, tj. 52 %). Přičemž optimální výukou cizího jazyka, je podle Marxtové (2010, s. 158) každodenní několikaminutové procvičování. Pouze 11 (14 %) rodičů uvedlo jako nejvhodnější frekvenci výuky každý den, jeden rodič uvedl zařazování „čím intenzivněji, tím lépe“. Frekvence výuky není závislá jen na přání rodičů a optimálním zařazování cizího jazyka do režimu dne. Ta je také závislá na organizaci v mateřské škole, na jejím ŠVP, či speciálním zaměření školy na cizí jazyk, který plynule prolíná všemi činnostmi.

S kvalitní jazykovou výukou souvisí také výukový materiál - učebnice, knihy, časopisy atd. V dotazníku jsem zjišťovala, zda si rodiče myslí, že je na trhu dostatek či nedostatek, učebnic, knih psaných v němčině, nebo toto nevědí. Překvapivě 45 (58 %) rodičů uvedlo, že je těchto materiálů nabízeno dostatečné množství. Další dvě odpovědi - tedy ty které odpovídaly nedostatek 16 (21 %) a nevím 16 (21 %) se shodovaly. Podle nabízených titulů, které jsem uvedla v kapitole 2.6.5, by tato nabídka postačovala. Z osobní zkušenosti k této problematice musím dodat, že většina uvedených titulů není v kamenných obchodech dostupná. Není ani snadné z pohledu laika tyto materiály obstarat. Tím více mne překvapila odpověď, že titulů je na trhu dostatek.

Shrnu-li všechny odpovědi na otázky, které jsem získala, mohu dospět k názoru, že v mateřských školách, které jsem oslovila, je ze strany rodičů zájem o německý jazyk. Většina rodičů považuje tento jazyk za důležitý pro budoucnost svého dítěte. V ostatních mateřských školách, kde není zařazován, zřejmě rodiče neprojevíli zájem. Tento nezájem může být způsoben dle mého názoru nedostatečnou propagací německého jazyka, absencí projektů s partnerskými školami v zahraničí. V prostředí mateřské školy je možné pozvat rodiče na ukázkovou „hodinu“ německého jazyka, a stejně jako u dětí zaměřit se na tradice, zvyky a vycházet z nich. Rodičům ukázat, že

se děti v tomto věku neučí slovíčka, tak, jak to pravděpodobně znají oni ze svého prvního setkání s cizím jazykem. Jejich děti se cizí jazyk učí jinými metodami, názorně, bez možnosti čtení a psaní. Ze zkušenosti vím, že děti taková práce velmi baví.

Je možné poukazovat na spojitost našich dějin s německým jazykem a určitou jazykovou „propojeností“ skrze známé germanismy.

Většina rodičů chce pro své děti to nejlepší pro jejich budoucnost, spokojený život, zdravé sebevědomí, dobré pracovní uplatnění a cesta jazykového vzdělávání by mohla být tou správnou.

5 ZÁVĚR

V bakalářské práci „Německý jazyk v předškolním vzdělávání“ jsem se věnovala oblasti raného seznamování dětí s německým jazykem v mateřských školách.

V praktické části práce jsem popisovala pojmy, které se k jazykovému vzdělávání vztahují. Na ně jsem navázala vývojem dětské řeči od narození do předškolního věku.

V teoretické části práce jsou rozpracovány přístupy k rané výuce cizích jazyků, od jejího historického vývoje až po současné protichůdné názory na ni.

Vzhledem k zaměření práce na německý jazyk jsem zařadila také kapitolu o původu německého jazyka, jeho historické spojitosti s našimi dějinami, kulturou a množstvím přejatých slov, která používáme dodnes. Znalost německého jazyka je důležitá i z pohledu dnešní doby: z možnosti setkávání se s německy mluvícími cizinci, lepšího pracovního uplatnění nebo třeba četby některé z knih slavných autorů v originále.

Práce obsahuje také kapitolu, která se týká kurikulárních dokumentů. Zajímala jsem se o zařazení cizojazyčné výuky do ŠVP PV, o zmínkách takové výuky v RVP PV, a o návaznost této výuky na základní školu. Zjišťovala jsem také požadavky na učitele MŠ v oblasti jeho znalostí cizího jazyka, a jak tuto skutečnost raného seznamování s cizím jazykem v mateřských školách vnímá ČŠI.

V práci jsem také zařadila praktické oblasti týkající se přímé výuky německého jazyka v MŠ: velikost skupiny a věk dětí, frekvenci a délku výuky, metody výuky, výukový materiál dostupný v České republice. Zjišťovala jsem možnosti přeshraničních projektů a projektů na propagaci německého jazyka v České republice.

V praktické části jsem se zaměřila na dotazníkové šetření, jehož respondenty byli rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu, která nabízí výuku německého jazyka. Zajímala mě názor na tuto problematiku z pohledu rodiče.

Z většiny literatury, kterou jsem měla k dispozici, jsem dospěla k názoru, že dítě v předškolním věku je schopné učit se cizí jazyk. Z vlastní zkušenosti vím, že pokud se k seznamování přistupuje s ohledem na vývojové zvláštnosti tohoto věku, děti výuka velmi baví.

Závěrem bych chtěla vyjádřit naději, že se do raného seznamování dětí s cizím jazykem zařadí také německý jazyk, který lze uplatnit v prostředí České republiky.

6 RESÜMEE

In der Bachelorarbeit „Deutsche Sprache in der Vorschulbildung“ widmete ich mich der Problematik des frühen Unterrichts der deutschen Sprache im Kindergarten.

Im praktischen Teil wurden Begriffe definiert, die sich auf die sprachliche Bildung beziehen. Anschließend wurde der Spracherwerb bei Kindern analysiert, und zwar von der Geburt bis zum Vorschulalter.

Im theoretischen Teil der Arbeit werden Zugänge zum sprachlichen Frühunterricht dargestellt. Es werden die historischen wie auch heutigen – manchmal gegensätzlichen – Ansichten ausgearbeitet.

Hinsichtlich der Orientierung der vorliegenden Arbeit an die deutsche Sprache reihte ich auch ein Kapitel über die Charakteristik der deutschen Sprache und über den Zusammenhang mit der Geschichte und Kultur der Tschechischen Republik ein. Es wird auch der deutsch-tschechische Sprachkontakt erwähnt und am Beispiel von übernommenen Wörtern dargestellt, die wir bis heute in der tschechischen Sprache als Germanismen benutzen. Die Deutschkenntnisse sind auch für die Gegenwart wichtig: wegen der Treffmöglichkeiten mit deutsch-sprechenden Ausländern, besseren Arbeitsangelegenheiten oder einfach wegen der Möglichkeit, ein Buch von einem berühmten Autor im Original zu lesen.

Die Arbeit beinhaltet ein Kapitel, das sich den Kurrikulardokumenten widmet. Es wird die Integration des Sprachunterrichts in die Vorschulbildung analysiert, und zwar aufgrund des Rahmenausbildungsprogramms und dessen Beziehung zu den individuellen Schulausbildungsprogrammen. Wichtig war für das Vorliegen dieser Arbeit auch die Möglichkeit, den Sprachunterricht an der Grundschule fortzusetzen. Es wurden die Anforderungen an die Vorschullehrer untersucht, die er im Bereich der Fremdsprachenkenntnisse erfüllen sollte. Zugleich wurde der Zugang der Tschechischen Schulinspektion zur Problematik des Fremdsprachenunterrichts in der Vorschulbildung reflektiert.

Ein Teil der Arbeit beschäftigt sich mit dem Deutschunterricht im Kindergarten und dessen Bedingungen. Es werden die Größe der Gruppe, die Frequenz des Unterrichts, die Unterrichtsmethoden und auch das Unterrichtsmaterial, das in der Tschechischen

Republik zur Verfügung steht, berücksichtigt. Ich beschrieb zugleich einige Partnerschafts- und Werbeprojekte, die den Deutschunterricht und allgemein die deutsche Sprache in der Tschechischen Republik unterstützen sollen.

Im praktischen Teil der Arbeit konzentrierte ich mich auf meine Fragenbogenforschung und deren Auswertung. Die Respondenten waren Eltern in den Kindergärten, wo man Deutschunterricht anbietet.

Aufgrund der Fachliteratur, die ich zur Verfügung hatte, kam ich zur Ansicht, dass ein Kind im Vorschulalter fähig ist, eine Fremdsprache zu lernen. Aus eigener Erfahrung weiß ich, dass der Fremdsprachunterricht den Kindern im Kindergarten viel Spaß macht, wenn man ihn angemessen den Entwicklungsbesonderheiten von diesem Alter gestaltet.

Zum Schluss möchte ich Hoffnung äußern, dass sich die deutsche Sprache im frühen Fremdsprachenunterricht auch durchsetzt, denn man kann sie im Gebiet der Tschechischen Republik gut anwenden.

7 LITERATURA

BRABCOVÁ, Radoslava a Olga MARTINCOVÁ (1989). *Současný český jazyk. Slovník lingvistické terminologie*. Praha: SPN. ISBN 80-7066-061-9.

BUßMANN, Hadumond (2008). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Stuttgart: Alfred Kröner. ISBN 978-3-520-45204-7.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona (2012). *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.

ČERMÁK, František (2001). *Jazyk a jazykověda*. 3. dopl. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0154-0.

ČERNÝ, Jiří (1996). *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia. ISBN 80-85885-96-4.

DVOŘÁKOVÁ, Kateřina (2011). *Výuka cizích jazyků v pojetí Waldorfské pedagogiky se zaměřením na 1. stupeň*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7290-522-5.

HAVIGER, Jiří (2011). Kvantitativní analýza dat. In: SKUTIL, Martin et. al. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, s. 153-183. ISBN 978-80-7367-778-7.

INFORMATORIUM 3 - 8 (2012). Ze zahraničí: Cizí jazyk „posiluje“ náš mozek a je prevencí proti Alzheimerově chorobě. *Informatorium 3 - 8*. 2012, roč. 19, č. 3, s. 14. ISSN 1210-7506.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2008). *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada. ISBN 978-80-1568-1.

KOUKOLÍK, František (2008). *Mozek a jeho duše*. 3. rozš. a přepr. vyd. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-314-3.

KŘÍŽKOVÁ, Andrea (2012). Kvalifikace učitele cizího jazyka. *Informatorium 3 - 8*, roč. 19, č. 3, s. 14. ISSN 1210-7506.

LACHOUT, Martin (2011). Neurolingvistika ve vztahu k vyučování cizím jazykům. In: JANÍKOVÁ, Věra et al. *Výuka cizích jazyků*. Praha: Grada, 2011, s. 15-30. ISBN 978-80-247-3512-2.

MARXTOVÁ, Marie (2010). Cizí jazyky v mateřské škole. In: MERTIN, Václav a Ilona GILERNOVÁ et al. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2010, s. 155-162. ISBN 978-80-7367-627-8.

MŠMT ČR. (2014) Možnosti výuky cizího jazyka v MŠ z pohledu právních předpisů. *Informatorium 3-8*, roč. 21, č. 8, s. 30. ISSN 1210-7506.

NAJVAR, Petr (2010). *Raná výuka cizích jazyků v České republice na konci 20. století*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-200-0.

NEBESKÁ, Iva (1992). *Úvod do psycholingvistiky*. Praha: H&H. ISBN 80-85467-75-5.

- OSTLER, Nicholas (2007). *Říše slova: Jazykové dějiny světa*. Praha: BB/art. ISBN 978-80-7381-152-5.
- PATOČKA, Jan et al. (ed.) (1958). *Vybrané spisy Jana Amose Komenského. Svazek I*. Praha: SPN. ISBN neuvedeno.
- PODRÁPSKÁ, Kamila (2011). Celoživotní osvojování cizích jazyků na příkladu výuky u dospělých. In: JANÍKOVÁ, Věra et al. *Výuka cizích jazyků*. Praha: Grada, 2011, s. 160-175. ISBN 978-80-247-3512-2.
- PRŮCHA, Jan (2006). *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-866-2.
- PRŮCHA, Jan (2010). *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3069-1.
- PRŮCHA, Jan (2011). *Dětská řeč a komunikace. Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3181-0.
- RVP PV (2004). SMOLÍKOVÁ, Kateřina at. al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN 80-87000-00-5.
- SKÁLA, Emil (1977). Vznik a vývoj česko-německého bilingvismu. *Slovo a slovesnost*. roč. 38, č. 3, s. 197 - 207. ISSN neuvedeno.
- SOVÁK, Miloš (1986). *Nárys speciální pedagogiky*. 6. vyd. Praha: SPN. ISBN neuvedeno.
- SVOBODOVÁ, Eva et al. (ed.) (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- ŠIMEČKOVÁ, Alena (1996). *O němčině pro Čechy*. 2. upr. vyd. Jinočany: H&H. ISBN 80-85787-47-4.
- TĚTHALOVÁ, Marie (2014). Malé děti se cizích jazyků nebojí. *Informatorium 3-8*. roč. 21, č. 1, s. 22-23. ISSN 1210-7506.
- VÁGNEROVÁ, Marie (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- ZVaS (2012). *Němčina v MŠ. První krok k interkulturnímu vzdělávání. Metodické materiály pro učitelky MŠ*. České Budějovice: ZVaS. ISBN neuvedeno.

8 INTERNETOVÉ ZDROJE

HAMBURGER ABENDBLATT (2014). Mit vier Jahren die zweite Sprache lernen. [on line], [cit. 2014-09-13]. Dostupné z: <<http://abedblatt.de/ratgeber/wissen/forschung/article/406909/Mit-vier-Jahren-die-zweite-Sprache-lernen.html>>.

JAZYKOVÁ PROPEDEUTIKA (2006). VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. Jazyková propedeutika pro učitele 1. stupně ZŠ. [on line], [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <<http://propedeutika.vuppraha.cz/>>.

LEVECKE, Bettina (2009). Výuka němčiny jako cizího jazyka v raném dětském věku - němčina jako cizí jazyk v mateřských a základních školách. *GOETHE* [online], [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <<http://goethe.de/ins/cz/prj/jug/spr/inf/cs4568347.htm>>.

NÁRODNÍ PLÁN VÝUKY CIZÍCH JAZYKŮ (2005). [on line], MŠMT ČR: [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <<http://aplikace.msmt.cz/PDF/JT010NPvyukyCJnaNet.pdf>>.

NĚMECKÁ MENŠINA V ČR (2015). [on-line], VELVYSLANECTVÍ SRN [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.prag.diplo.de/Vertretung/prag/cs/06/Deutsche__Minderheit/Deutsche__Minderheit__cz.html>.

ŠPRECHTÍME (2015). [on line], GOETHE-INSTITUT PRAHA. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <<http://www.goethe.de/ins/cz/prj/jug/spr/csindex.htm>>.

TANDEM (2015). Předškolní zařízení [on-line], [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <<http://www.tandem.adam.cz/sekce/predskolni-zarizeni>>.

VĚDA A VÝZKUM (2015). [on line], GOETHE-INSTITUT PRAHA. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pra/lrn/10g/csindex.htm>>.

VÝROČNÍ ZPRÁVA ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE ZA ŠKOLNÍ ROK 2012/2013. [on line], ČŠI. [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <<http://www.csicr.cz/getattachment/dbb46d47-e52b-49ba-915f-b47cdb82cae4>>.

VÝROČNÍ ZPRÁVA ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE ZA ŠKOLNÍ ROK 2013/2014. [on line], ČŠI. [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <<http://www.csicr.cz/getattachment/dd56770f-2211-42bf-92d3-8265b8cb3530>>.

RVP ZV (2013). [on-line], MŠMT ČR. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-obor-cizi-jazyk-a-dalsi-cizi-jazyk-v-rvp-zv>>.

9 SEZNAM A ZDROJE OBRAZOVÝCH PŘÍLOH - VÝUKOVÉ MATERIÁLY

- Obrázek č. 1: Kikus Deutsch. [on line], Verlag Hueber, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <https://www.hueber.de/seite/pg_bestandteile_kik#id138608>.
- Obrázek č. 2: Hallo Anna 1. [on line], Verlag Klett, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=457&termek=1>>.
- Obrázek č. 3: 10 kleine Zappelmänner. [on line], Verlag Klett, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=456&termek=1>>
- Obrázek č. 4: Meine Freunde und ich. [on line], Verlag Klett, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.klett.cz/index.php?language=german&csop=459&termek=1>>.
- Obrázek č. 5: Němčina hravě 1. [on line], nakladatelství Blug, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.blug.cz/katalog/nemcina/0.htm>>
- Obrázek č. 6: Ene mene. [on line], nakladatelství Polyglot, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.polyglot.cz/nakladatelstvi/e-shop/seznam-titulu/#xxx3>>
- Obrázek č. 7: Němčina plná her. [on line], nakladatelství Portál, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://obchod.portal.cz/nemcina-plna-her/>>.
- Obrázek č. 8: Deutsch mit Hans Hase. In Kindergarten und Vorschule. [on line], Goethe-Institut, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.goethe.de/ins/ru/lp/lhr/ffl/ff1/f13/deindex.htm>>.
- Obrázek č. 9: Deutsch für Kinder - Mit Sinnen experimentieren. Sprache begreifen. Frühes Fremdsprachenlernen mit dem CLIL-Ansatz. [on line], Goethe-Institut Praha, [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.goethe.de/lhr/prj/ddk/de13551472.htm>>.
- Obrázek č. 10: Lies mit! ANDRÁŠOVÁ, Hana a Alena PODEPŘELOVÁ. České Budějovice: TYP, 1994. ISBN 80901510-1-9. Foto: Autor.
- Obrázek č. 11: Deutsch mit Spaß. Němčina s legrací pro děti předškolního a mladšího školního věku. DOSTÁLOVÁ, Olga a Svatava HOLKOVÁ. Olomouc: Hanex, 1994. ISBN 80-85783-02-9. Foto: Autor.

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Dotazník pro rodiče

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Pešková, studuji 3. rokem na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích na Pedagogické fakultě kombinovaný studijní obor „Učitelství pro mateřské školy“. Výsledky z tohoto anonymního dotazníku budou zpracovány v mé bakalářské práci s názvem „Německý jazyk v předškolním vzdělávání“ zabývající se ranou výukou německého jazyka v mateřské škole. Velice Vám děkuji za Vaši ochotu a čas, který jste tomuto dotazníku věnovali.

V následujících otázkách škrtněte prosím, nehodící se odpovědi:

1. **Nabízí mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, výuku německého jazyka?**
ano ne
2. **Byl výběr výuky německého jazyka Vaším záměrem?**
ano ne
3. *(vyplňujte, pouze pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ne)*
Výběr výuky německého jazyka v mateřské škole vycházel:
a) z jazykových znalostí pedagogů mateřské školy
b) ze zaměření (specializace) mateřské školy
4. **Výuku německého jazyka v mateřské škole vede:**
a) učitelka MŠ
b) externista
5. **Jak často si myslíte, že by výuka německého jazyka měla být zařazována do vzdělávání v mateřské škole?**
a) každý den
b) dvakrát týdně
c) jednou týdně
d) jiný návrh.....
6. **Myslíte si, že je znalost německého jazyka pro budoucnost Vašeho dítěte důležitá?**
ano ne
7. **Od kolika let je podle Vás dítě schopné učit se cizí jazyk? (uvedte věk)**
8. **Pokud by mateřská škola, kterou navštěvuje Vaše dítě, navázala partnerský vztah s mateřskou školou v Rakousku nebo Německu, souhlasil/a byste s návštěvami Vašeho dítěte v této zahraniční mateřské škole?**
ano ne
9. **Hovoříte německým jazykem?**
ano ne
(vyplňujte, pouze pokud jste odpověděl/a ano)
V kolika letech jste se začal/a učit německý jazyk?
10. **Myslíte si, že je na trhu dostatek učebnic (knih) německého jazyka pro předškolní děti?**
dostatek nedostatek nevím.....